

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS GEROVĖS IR NEGALĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
SPECIALIOSIOS PEDAGOGIKOS KATEDRA

Specialiosios pedagogikos magistrantūros studijų programa
(specializacija – logopedija)

Loreta Martinėlienė

**PEDAGOGINIŲ PSICHOLOGINIŲ TARNYBŲ
VEIKLOS ANALIZĖ**

Magistro darbas

*Magistro darbo vadovas -
doc. dr. Algirdas Ališauskas*

2007

Magistro darbo santrauka

Darbe atlikta Pedagoginių psichologinių tarnybų veiklos analizė ugdymo proceso dalyvių (pedagogų, tėvų) požiūriu ir pagal vertinimo dokumentų (vertinimo 5 formų, kurias pildo PPT) turinį.

Taikytas kokybinių ir kiekybinių tyrimų derinimas. Taikyti metodai: pusiau struktūruotas interviu ir PPT pildomų 5 formų pažymų turinio (content) analizė. Pusiau struktūruotas interviu padėjo atskleisti ugdymo dalyvių požiūrį į bendrąsias PPT veiklos tendencijas: vertinimo ir pažinimo, konsultavimo, rekomendacijų teikimo, metodinę, tyrimo, veiklos organizavimo, visuomenės švietimo. PPT pažymų analizė atskleidė vaiko vertinimo turinį šiais aspektais: vertinamosios informacijos pobūdis (pozityvus ir negatyvus); vertinamosios ir rekomendacinės informacijos santykis; pedagoginės psichologinės pagalbos sritys (pedagoginė, psichologinė, socialinė) ir kryptingumas (ugdymo proceso dalyvių atžvilgiu). Darbe buvo naudoti analizės kriterijai, taikyti J. Ruškaus, A. Ališausko, O. Šapelytės tyrime. Taikyta aprašomoji statistika (procentai, vidurkiai, dažniai) bei neparametriniai (Kruskal-Wallis, Wilcoxon) testai. Tyrime dalyvavo 20 tėvų, 40 mokyklų atstovų (pedagogų, specialistų), kurių vaikai ar ugdytiniai buvo vertinami ir konsultuojami Pedagoginėse psichologinėse tarnybose. Analizuota 119 PPT pildomų 5 formų pažymų, gautų iš 93 mokyklų, kurias aptarnavo 45 PPT.

Svarbiausios empirinio tyrimo *išvados*:

1. Dominuoja palankus tėvų ir pedagogų požiūris į PPT atliekamą veiklą. Tėvų ir pedagogų vertinimai sutampa, kalbant apie gerai realizuojamas PPT funkcijas. Nuomonės išsiskiria, nurodant PPT veiklos trukdžius. Nuomonių skirtumus sąlygoja tai, kad tėvams trūksta informacijos apie savo vaidmenį tarnyboje, jie nepakankamai žino, kokios pagalbos tikėtis.
2. Pedagogų teikiamuose siūlymuose akcentuojamas poreikis gerinti PPT teikiamų paslaugų kokybę dažnį, trukmę. Ugdymo dalyvių nepakankama informacija apie teikiamas tarnybos paslaugas riboja siūlymų teikimą ir rodo, kad PPT menkai orientuota į ugdymo proceso dalyvių (ypač tėvų ir ugdytinių) įtraukimą ir įgalinimą.
3. PPT psichopedagoginio vertinimo dokumentuose nepakankamai atsispindi tėvų ir vaiko lūkesčiai bei poreikiai.
4. PPT psichopedagoginiame vertinime vyrauja neigiama vertinamoji informacija apie vaiką (jo sutrikimą ir negalę) ir formalios, nedetalizuotos pedagoginio pobūdžio rekomendacijos pedagogams.
5. Neigiamų vaiko charakteristikų akcentavimas vertinimo pažymose prieštarauja įgalinimo siekiui, gali formuoti neigiamas ugdymo proceso dalyvių nuostatas į vaiką, turėti neigiamos įtakos vaiko, turinčio specialiųjų ugdymosi poreikių, savivertei ir jos raidai.

Turinys

Magistro darbo santrauka	2
Įvadas	4
1 skyrius. PEDAGOGINIŲ PSICHOLOGINIŲ TARNYBŲ VEIKLOS TEORINIAI PAGRINDAI IR PRAKTINIS JOS REALIZAVIMAS	8
1.1 Pedagoginių psichologinių tarnybų paskirtis ir raida.....	8
1.2. PPT ugdymo paradigmu kaitoje.....	12
2 skyrius. PEDAGOGINIŲ PSICHOLOGINIŲ TARNYBŲ VEIKLOS VERTINIMAS	17
2.1. Tyrimo metodika.....	17
2.2. Respondentai.....	18
2.3. PPT veiklos ir perspektyvų analizė.....	19
2.3.1 Tėvų demografinės ir psichosocialinės charakteristikos.....	19
2.3.2 Pedagogų demografinės ir psichosocialinės charakteristikos.....	22
2.3.3. Pedagoginių psichologinių tarnybų veiklos analizė (situacijos įvertinimas).....	24
2.3.4. Poreikio pokyčiams analizė.....	30
2.3.5. Pedagogų siūlymai, kaip efektyvinti PPT.....	33
2.4. PPT psichopedagoginio vertinimo dokumentų analizė.....	42
Išvados	47
Literatūra	49
Summary	52
Priedai	53

Ivadas

Permainos Lietuvos gyvenime neišvengiamai kelia naujus reikalavimus visai ugdymo sistemai, vadinasi ir Pedagoginėms psichologinėms tarnyboms (toliau - PPT). Vyksta esminiai pokyčiai, iš Vakarų šalių perimant demokratines, humanistines idėjas. Demokratijos požiūris specialiajame ugdyme yra suprantamas kaip pačių specialiųjų poreikių asmenų ir jų tėvų (globėjų) teisės dalyvauti ugdymo vyksme lygiateisės partnerystės pagrindu, turėti realias ugdymo formos pasirinkimo ir atviros diskusijos dėl profesionalų sprendimų galimybes, priešpastatant jas kategoriškų profesionalų veiksmų ir jų sprendimų besąlygiškam pripažinimui (Loxley A., Thomas G. 1997).

Specialistams tenka atsisakyti tradicinių žinių ir faktų. Svarbiausiu tampa pasirengimas pokyčiams. Greiti pokyčiai specialistams sukuria tam tikrus probleminius, diskusinius laukus, kuriuose dažnai konfrontuoja skirtingos metodologijos. Lietuvoje pastebimas tradicinio medicininio – reabilitacinio modelio konfliktas su progresyviaja specialiojo ugdymo ideologija (socialinio – interakcinio modelio kūrimas). Populiarėjant naujam požiūriui, orientuotam į asmens socialinius vaidmenis ir socialinę sąveiką, spartėjant integracijos procesams, reikia PPT, galinčios konsultuoti vartotojus, teikti jiems įgalinančią informaciją, grindžiamą ugdymo proceso dalyvių gebėjimų, galių, kompetencijų išskyrimu ir akcentavimu. Ugdymo(si) proceso dalyvių požiūrių, poreikių ir kompetencijų turinio įvairovės išmanymas ir keitimasis informacija yra svarbi prielaida numatyti ugdymo proceso dalyvių sąveikos kryptis. Todėl PPT institucijoms būtina nuolatinė veiklos (situacijos įvertinimo), poreikio pokyčiams analizė.

Šiame kontekste specialiojo ugdymo teoretikams bei praktikams svarbu pastebėti tiek pozityvius, tiek negatyvius tarnybų veiklos pokyčius. Pasiekimų, funkcionavimo pažinimas leidžia giliau pažvelgti į PPT lygmenį ir daryti atitinkamą įtaką jos veiklos efektyvumui, kuris užtikrintų veiksmingą pedagoginės psichologinės pagalbos organizavimą.

PPT praktinė veikla specialistų požiūriu buvo nagrinėta 2004 m. tyrime (Ališauskas, 2004). Tyrimo duomenys rodo, kad PPT realizuoja daugumą joms deleguojamų funkcijų (vertinimo, konsultavimo, metodinės pagalbos teikimo, prevencinių programų rengimo ir kt.). Tačiau Lietuvos mokslininkų atliktų tyrimų (Ališauskas, Miltenienė, 2001; Ruškus, Ališauskas, Šapelytė, 2006) duomenys liudija ir tai, kad vaiko ir tėvų dalyvavimas specialiojo ugdymo srityje, įsitraukimas į ugdymo vyksmą yra formalus, todėl negali būti pakankamu pagrindu jų įgalinimui.

Žinant, kad ir kitų ugdymo dalyvių (tėvų, pedagogų) požiūriai reikšmingi ir turi įtakos ne tik vaiko vertinimui, bet gali padėti formuoti net PPT specialistų naujas metodologines nuostatas, kyla **probleminiai klausimai**, kurie pagrindžia tyrimo aktualumą:

- kaip PPT atliekamų funkcijų realizavimą vertina ugdymo proceso dalyviai: tėvai ir mokyklų atstovai?
- koks tėvų, pedagogų pasitenkinimas PPT teikiama pagalba?
- kokie tėvų ir pedagogų lūkesčiai (poreikiai) PPT atžvilgiu?
- koks PPT atliekamo vaiko psichopedagoginio vertinimo turinys ir kryptingumas?

Tyrimo objektas:

PPT veiklos kryptingumas (funkcijų realizavimas ir psichopedagoginio vertinimo turinys).

Hipotezė:

1. PPT menkai orientuota į ugdymo proceso dalyvių įgalinimą: ugdytiniai, tėvai, pedagogai nepakankamai įtraukiami į psichopedagoginio vertinimo ir pagalbos procesą.
2. Psichopedagoginis vertinimas PPT labiau orientuotas į vaiko negalės akcentavimą, o ne į negalės situacijos analizę.

Tyrimo dalykas:

PPT atliekamų funkcijų realizavimas, tenkinant ugdymo dalyvių (tėvų, pedagogų) poreikius.

Tyrimo tikslas: atskleisti Pedagoginių psichologinių tarnybų veiklą, įvertinant PPT atliekamų funkcijų realizavimo ypatumus (raišką, kryptingumą,) ir PPT veiklos plėtros galimybes.

Uždaviniai:

1. Atskleisti Pedagoginių psichologinių tarnybų vartotojų (pedagogų ir tėvų) nuomonę apie PPT funkcijų realizavimo lygį ir kokybę.
2. Išanalizuoti pedagogų ir tėvų siūlymus dėl PPT veiklos pokyčių.
3. Atskleisti vaiko psichopedagoginio vertinimo PPT turinį (vertinamosios ir rekomendacinės informacijos santykį, vertinamosios informacijos pobūdį, informacijos kryptingumą ugdymo proceso dalyvių atžvilgiu ir kit.).
4. Pateikti rekomendacijas dėl Pedagoginių psichologinių tarnybų veiklos tobulinimo.

Tyrimo imtis:

Apklausta 60 PPT pagalbos gavėjų: 20 tėvų, 40 mokyklų atstovų (pedagogų, specialistų). Analizuota 119 PPT pildomų 5 formų pažymų, gautų iš 93 ugdymo įstaigų, kurias aptarnavo 45 PPT.

Tyrimo metodai:

Taikytas kokybinių ir kiekybinių tyrimų derinimas. Taikyti metodai:

- pusiau struktūruotas interviu metodas, kaip pokyčių vertinimo ir skatinimo veikla. Pusiau struktūruotas interviu padėjo atskleisti ugdymo dalyvių požiūrį į bendrąsias PPT veiklos tendencijas. Respondentai turėjo galimybę atskirti padėties vertinimą nuo savo poreikių

pabrėžimo. Formuluojant teiginius pavartota autentiška tėvų ir pedagogų leksika, surinkta naudojant interviu metodą. Taikyta aprašomoji statistika (dažnio, procentinio dažnio analizė, reitingavimas).

- PPT 5 formų pažymų analizei taikyta turinio (content) analizė. Atliekant PPT 5 formų turinio analizę taikyti statistiniai duomenų apdorojimo metodai.

Pagrindinės sąvokos

Aplinkos veiksniai – fizinė, socialinė ir kitų žmonių nuostatų aplinkos, kuriose asmuo gyvena ir kuria savo gyvenimą (TFK, 2004)³⁹.

Atsparumas – tai žmogaus gebėjimas išlikti nepaisant sunkumų (Ališauskienė, Miltenienė, 2004)¹².

Konsultacija - apibūdinama, kaip patarimas, rūpinimasis, svarstymas, diskutavimas, informavimas (Ališauskienė, 2003)¹¹.

Ypatingieji vaikai- tie, kurių žmogiškosioms galioms visiškai realizuoti reikia specialiojo ugdymo ir papildomų paslaugų (Hallahan, D.P., Kauffman J.M., 2003)²¹.

Integracija – vartojama kalbant apie specialiųjų poreikių asmenų ugdymo vietą, kai jie ugdomi kartu su savo bendraamžiais bendro ugdymo įstaigoje (Adomaitienė, 2001)².

Inkluzija – reiškia, jog specialiųjų poreikių asmenys yra ugdomi ne tik kartu su bendraamžiais, bet ir bendrų ugdymo programų pagrindu, kokybiškai jas individualizuojant ir pritaikant jų specialiesiems poreikiams (Adomaitienė, 2001)².

Pozityvumas – gebėjimas pripažinti kito vertę, nesvarbu, kas jis yra, ką sako ar daro (Ališauskienė, Miltenienė, 2004)¹².

Partnerystė – apima pasidalijimą žiniomis, įgūdžiais, patirtimi (Ališauskienė, Miltenienė, 2004)¹².

Įgalinti – tai plėtoti, skatinti ir remti individo ar grupės gebėjimus patiems pasiekti tokių lygmenį, kuris leistų kontroliuoti savo gyvenimą ir likimą (Ališauskienė, Miltenienė, 2004)¹².

Segregacija – klasifikavimas, dalijimas į grupes, kategorijas pagal pasirinktus bruožus; faktinis arba teisinis atskyrimas, izoliavimas nuo savęs žmonių grupės, remiantis rasiniais, etniniais, o kartais visuomeniniais požymiais (Vaitkevičiūtė, 2001)⁴⁰.

Sutrikimas – kūno funkcijų arba struktūrų nuokrypiai arba visiškai nebuvimas (TFK,2004)⁴³.

Veikla – asmens atliekama užduotis ar veiksmas (TFK,2004)³⁹.

PPT – pedagoginė psichologinė tarnyba.

TFK – tarptautinė funkcionavimo, negalumo ir sveikatos klasifikacija

SU – specialusis ugdymas. SUP – specialieji ugdymosi poreikiai.

Magistro darbo struktūra. Magistro darbą sudaro: santrauka lietuvių kalba, įvadas, 2 skyriai, išvados, naudotos literatūros sąrašas (41 šaltinis), santrauka (reziumė) anglų kalba, priedai. Tyrimo duomenis iliustruoja 6 lentelės, 18 paveikslų. Prieduose pateikiama tyrimo dokumentų analizės matrica, statistiniai duomenys, PPT pildomų 5 formų pavyzdžiai, pusiau standartizuotų anketų tėvams ir pedagogams pavyzdžiai. Darbo apimtis – 53 puslapiai.

1 skyrius. PEDAGOGINIŲ PSICHOLOGINIŲ TARNYBŲ VEIKLOS PAGRINDAI IR PRAKTINIS JOS REALIZAVIMAS

1.1 Pedagoginių psichologinių tarnybų paskirtis ir raida

Demokratinėje visuomenėje ir į vaiką orientuotame ugdyme tikima, kad kiekvienas žmogus yra unikalus, o jo įnašas į gyvenimą vertingas. Egzistuojant tikrai demokratijai, kiekvienas pilietis vertinamas nešališkai ir turi galimybę visapusiškai dalyvauti bendruomenės gyvenime (Daniels, Stafford 2000). Specialiųjų poreikių asmenų buvimo visaverčiais visuomenės nariais mastas yra demokratijos rodiklis.

Pasak Ališauskienės, Miltenienės (2004), Balčiūno, Kardelio (2005), XX a. viduryje Vakarų Europoje ir Šiaurės Amerikoje prasidėję socialiniai pokyčiai bei naujai grindžiamos neįgaliųjų ugdymo ir socialinės integracijos teorijos turėjo įtakos ir Lietuvos švietimo koncepcijai. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, ji buvo kuriama remiantis Vakarų Europai priimtinomis normalizacijos ir integracijos idėjomis, grindžiama humaniškumo ir demokratiškumo principais.

Po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, kuriantis demokratinei valstybės valdymo formai, Lietuvoje susiformavo nauja specialiojo ugdymo situacija. Kaip nurodo Ruškus (2002, p. 83), jos susidarymą lėmė „neįgaliųjų vaikų integracija į bendrojo lavinimo mokyklas, nevyriausybinių tėvų organizacijų įkūrimas ir veikla, profesionalios patirties perėmimas iš užsienio“. Nauja situacija skatino esminius pokyčius ugdymo srityse. Specialiojo ugdymo įstatymas, įsigaliojęs 1999 metų rugsėjo 1d., nustatė specialiojo ugdymo sistemos sandarą, valdymo bei specialiųjų poreikių asmenų ankstyvojo ir ikimokyklinio ugdymo, aukštojo mokslo ir suaugusiųjų švietimo organizavimo pagrindus. Specialiojo ugdymo įstatymas (32.1.5,2.str.) suteikė specialiųjų poreikių asmenims teisę „mokytis pagal savo gebėjimus“, „pasirinkti gebėjimus atitinkančią ugdymosi formą ir įstaigą tėvams ar vaiko globėjui pritarus“. Tuo pačiu Specialiojo ugdymo įstatymas (33.1.4,5.str.) leido tėvams „dalyvauti įvertinant vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius ir gauti išsamią informaciją apie įvertinimo rezultatus“ bei „dalyvauti vaiko ugdymo procese“, pedagogus įpareigojo (34.2.3str.) „bendradarbiauti su specialiųjų poreikių vaiko tėvais (ar vaiko globėjais), konsultuoti juos specialiojo ugdymo klausimais ir informuoti apie vaiko ugdymosi pažangą, sunkumus ir problemas“, o pedagoginių psichologinių tarnybų specialistus kartu su tėvais (ar vaiko globėjais) „parinkti specialiųjų poreikių vaikams optimalią ugdymo formą, rūpintis specialiųjų poreikių vaikų teisių apsauga“ (38.5.str.).

„Specialusis ugdymas – tai specialiai organizuotas mokymas, atitinkantis neįprastus ypatingojo vaiko poreikius. Vienas ir svarbiausias specialiojo ugdymo tikslas – atrasti ypatingojo vaiko gebėjimus ir juos atskleisti“ (Hallahan, Kaufman, 2003, p.14). Specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos paskirtis – didinti specialiųjų poreikių asmens ugdymosi veiksmingumą (LR Švietimo įstatymas, 2003). Į vaiką orientuotos programos remiasi tikėjimu, atitinkančiu demokratijos

idealus. Tikima, jog būtina individualizuoti kiekvieno vaiko ugdymą, suteikti kiekvienam vaikui galimybę rinktis ir skatinti tolesnį mokymąsi. To siekti siūloma paskatinant vaikus aktyviai kaupiti patirtį, užmezgant ryšius su šeimomis, bei skatinant tiesioginį jų dalyvavimą ugdant savo vaiką. Kaip nurodo Ališauskas, Ambrukaitis (1993), viena iš svarbiausių specialiojo ugdymo plėtros krypčių yra humanišku ir abipuse pagarba grindžiamų pedagoginių santykių formavimas. Vaikų mokymosi negalės pastebimos greitai, nes jiems sunku išmokti vieną ar kitą dalyką, tačiau dabar nesku bama nei kaltinti, nei rūšiuoti. Ieškoma nesėkmių priežasčių, būdų, kaip jiems pagelbėti, padėti prisitaikyti prie kitų.

Pedagoginių psichologinių tarnybų paskirtis specialiojo ugdymo sistemoje yra teikti specialiąją pedagoginę pagalbą vaikams, tėvams (ar vaiko globėjams) bei švietimo ir vaikų globos įstaigoms (LR ŠMM 2003 gruodžio 24 d. Nr. ISAK - 1880). Pedagoginių psichologinių tarnybų specialistai konsultuoja vaikus, tėvus (globėjus, rūpintojus) ir mokytojus. Specialiųjų poreikių vaikams teikiamos trijų ministerijų (Švietimo ir mokslo, Socialinės apsaugos ir darbo bei Sveikatos apsaugos) paslaugos (Strolaitė, 2003), kurias reglamentuoja ir trejopos paskirties LR Vyriausybės dokumentai (2000; 2002), tame tarpe ir LR ŠMM 2003 birželio mėn. 25 d. Įsakymas Nr. ISAK-897 „Dėl pedagoginės psichologinės pagalbos teikimo“. PPT tenka didžiulė atsakomybė skiriant specialųjį ugdymą, užtikrinant psichologines, specialiojo ugdymo paslaugas įvairioms gyventojų grupėms, ugdymo įstaigoms, pedagogų bendruomenei. Be to, PPT siekiama kuo veiksmingiau panaudoti turimus intelektualius išteklius, kad kuo didesnis skaičius vaikų ir jaunuolių gautų kokybiškas paslaugas, mažėtų praradusių motyvaciją mokytis, "nubyrėjusių" mokinių bei nusivylusių visuomene, neradusių sau joje vietos, neatskleidusių savo gebėjimų, kad PPT profesionali specialistų pagalba mokytojams teigiamai veiktų ugdymo įstaigų bendruomenę. Siekiama, kad mokytojų požiūris į psichologinių problemų, specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius vaikus ir jaunuolius taptų pozityvesnis, ugdymo procesas – kokybiškesnis (Ališauskas, 2001).

Tarnybų specialistų yra kaupiama ir analizuojama informacija apie sudėtingas specialiųjų poreikių vaikų psichologines problemas, bendrąsias miestų, rajonų ugdymo įstaigų bendruomenių psichologinio klimato tendencijas. Tuo remdamiesi, PPT rengia prevencines programas, teikia informaciją visuomenei, inicijuoja metodikų kūrimą, inovacijų diegimą, atlieka tyrimus vaiko brandai, kalbai bei intelektui.

Tarnybų uždavinys - „suteikti pagalbą vaikui natūraliomis jo mokymosi ir gyvenimo sąlygomis. Kartu jos yra efektyvus filtras vaiko kelyje į specialiojo ugdymo įstaigą“ (Ališauskas, 1998, p.128-129).

Norėdama tinkamai padėti vaikui, turinčiam specialiųjų ugdymosi poreikių, PPT pirmiausia išsiaiškina vaiko sunkumų pobūdį. Kasparavičienė, Sabaliauskienė, Rimkienė (2002) šeimoms, auginančioms specialiųjų poreikių vaikus, nurodo, kad PPT atlieka nuodugnų vaiko specialiųjų ugdymosi poreikių įvertinimą. Šioje tarnyboje dirbanti specialistų komanda specialiuosius ugdymosi poreikius įvertina pedagoginiu, psichologiniu, medicininu, socialiniu požiūriais ir atsižvelgdama į vertinimo rezultatus, teikia siūlymus. Skirtas specialusis ugdymas įforminamas pažyma dėl specialiojo ugdymo skyrimo specialiųjų poreikių asmeniui.

Ruškus, Ališauskas, Šapelytė (2006, p.18) pastebi, kad „nors lėtai, tačiau vyksta specialistų nuostatų į specialiųjų poreikių turintį vaiką ir jo integruotą ugdymą kaita. Jos tampa vis palankesnės specialiųjų poreikių turinčių vaikų integruoto ugdymo atžvilgiu. Daugelyje PPT pradėjo dirbti socialiniai pedagogai, todėl pagerėjo vaikų ir šeimų socialinių poreikių vertinimas ir tenkinimas. Pedagoginė ir psichologinė pagalba vis dažniau teikiama ne tik pedagogams, bet ir vaikams bei jų tėvams“.

Šios dienos PPT iššūkis – didinti PPT efektyvumą ir nuosekliai tobulinti jos veiklą nuolatinių kaitos sąlygomis, siekti, kad ji taptų nuolat besimokančia ir besivystančia organizacija, kurios narių veikla ir santykiai paremti bendradarbiavimu, partneryste, inovacijų ieškojimu, kūrybiškumu, atvirumu, atsakingumu. Bet kokios organizacijos sėkmė didžia dalimi priklauso nuo to, kaip savo darbą atlieka organizacijos darbuotojai. Darbo atlikimas priklauso nuo pačių darbuotojų savybių (žinių, sugebėjimų, įgūdžių, motyvacijos, vertybių...) bei nuo darbo organizavimo kokybės. Kaip teigia Jucevičienė (1996), jau J. Hawthorn'o studijos, parodė, kad žmonės yra integrali efektyvios ir racionalios veiklos bei organizacijos dalis; jų jausmai, poreikiai, esama patirtis, socialiniai santykiai turi lemiamą reikšmę sėkmingai organizacijos veiklai. Taigi, tam, kad organizacija galėtų sėkmingai funkcionuoti, reikia suburti visus jos narius ir skatinti juos dirbti taip, kad jų darbas patenkintų organizacijos reikalavimus, tiek ir pačių darbuotojų poreikius. Kiekviena PPT gerų rezultatų siekia skirtingais keliais. Ankstesnis būdas – paraidis centralizuotos politikos įgyvendinimas. Šiuo metu daugiau dėmesio sutelkiama į mokymo ir mokymosi procesą, įgalinimo procesą bei jį lemiančias sąlygas, numatant konkrečią strategiją, kurios dėka būtų reguliuojama PPT kaita, pasiekiami geresni rezultatai. Tai sudėtingesnis kelias, nes reikalauja visos organizacijos susitelkimo, pasiryžimo keistis, glaudaus bendradarbiavimo, žymiai didesnių laiko ir pastangų sąnaudų. Tačiau visa tai daroma vardan aukščiau išvardintų siekių.

Pedagoginių psichologinių tarnybų veiklos pradžia laikomi 1995 – 1996 metai, kai vystymosi sutrikimų diagnostikos tarnyba (VSĐT) ir mokyklų psichologinė tarnyba buvo reorganizuotos į pedagoginę psichologinę tarnybą (PPT). Pagrindu reorganizacijai tapo 1995 metų spalio 2 dienos LR ŠMM kolegijos nutarimas, kuriuo pritarta pedagoginių psichologinių tarnybų sistemos modeliui. Uždavinys – „identifikuoti vaiko raidos sutrikimą ir pagal jo pobūdį rekomenduoti ugdymą“ (Ruškus, Ališauskas, Šapelytė, 2006, p.16) iki 1991m. tekęs medicininėms pedagoginėms komisijoms (MPK), o nuo 1991 iki 1995m. –VSĐT, vėliau tapo PPT uždaviniu. Realiai, kaip nurodoma LR ŠMM ĮSAK-897 (2003), 1995 – 2002 metais formavosi kitokia, negu buvo numatyta, specialiosios pedagoginės ir psichologinės pagalbos teikimo sistema ir ji nepakankamai tenkino išaugusius švietimo sistemos poreikius bei Vyriausybės vykdomą politiką, pagal kurią siekiama paslaugas priartinti arčiau šeimų, vaikų, ugdymo įstaigų, vietos savivaldos institucijoms priskiriant didesnę atsakomybę ir kompetenciją šioje srityje. ŠM ministerija (ISAK – 897, 2003) pasiūlė koreguoti pedagoginės ir psichologinės pagalbos modelį, kuriuo buvo siekiama sukurti aiškią jo funkcionavimo struktūrą ir siekti įvairiose institucijose dirbančių specialistų tarpusavio bendradarbiavimo, nedubliuojant atliekamų funkcijų. Nuo 2003 m. PPT funkcionuoja pagal naująjį, 2003 m. patvirtintą pedagoginės psichologinės pagalbos teikimo modelį (ISAK – 897, 2003), kuris, kaip tikima, „atitiks modernios visuomenės, įvairių socialinių grupių, atviros įvairių gebėjimų ir amžiaus grupių asmenims švietimo sistemos poreikius“ [31].

Įsteigus pedagoginę psichologinę tarnybą, savivaldybėse laiduojamas savalaikės ir kokybiškos pedagoginės psichologinės pagalbos prieinamumas čia gyvenantiems vaikams. Nuo reorganizacijos (1995 m.) iki 2003 metų gruodžio 31d. šalyje funkcionavo 26 savivaldybių PPT. 2004m. LR švietimo ir mokslo ministerijai pedagoginių psichologinių tarnybų plėtrai skyrus papildomų lėšų, buvo įsteigtos dar 21 PPT. Savivaldybės, kuriose gyventojų nedaug, vadovavosi LR Vyriausybės nutarimu „Dėl bendrojo lavinimo, specialiojo ugdymo, profesinio mokymo mokyklų, pagalbą mokinui, mokytojui ir mokyklai teikiančių įstaigų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo ir pertvarkymo kriterijų sąrašo patvirtinimo“ (PPT steigiamą, kai savivaldybės teritorijoje gyvena ne mažiau kaip 4 tūkst. vaikų) ir pedagoginių psichologinių tarnybų nesteigė. Jos sudarė sutartis su artimiausių didesnių savivaldybių pedagoginėmis psichologinėmis tarnybomis. Kai kuriose savivaldybėse kliūtimi steigti PPT tapo specialistų, ypač psichologų, stoka. Šiuo metu šalyje veikia 53 savivaldybių PPT. Su pedagoginių psichologinių tarnybų sistemos plėtra pamažu pripažįstami partnerystės, įgalinimo požūriai. Vaiko vertinimas, anksčiau „orientuotas į sutrikimo požymių akcentavimą, vaiko raidos atitikimo normos standartams nustatymą, programos parinkimą pagal vaiko sutrikimą ir negalės pobūdį“ (Ruškus, Ališauskas, Šapelytė, 2006, p.16), keičiasi, nes akcentuojamos „ne vaiko ar šeimos problemos, bet šeimos narių sąveikos, patirtis ir stipriosios savybės“ (Ališauskienė,

2003, p.7), iškeliamas vaiko ir jį ugdančių asmenų komandinio darbo bei tarpusavio supratimo reikšmingumas“. Realus siekiamybės įgyvendinimas reikalauja iš specialistų, mokslininkų, politikų, tėvų ir visuomenės požiūrių kaitos, teorinio pasirengimo, motyvacijos, noro, pastangų ir drąsos siekti pokyčių.

1.2. PPT ugdymo paradigų kaitoje

Pasak Adomaitienės (2001, p.3), „tradicinio medicininio-reabilitacinio segregacinio požiūrio pakeitimas į socialinį lygių galimybių integracinį modelį neįgalių asmenų ugdymo politikoje Vakarų demokratinėse valstybėse vyko ilgai (apie 30 metų), nes tam tikros socialinės grupės, iki tol turėjusios ekonominę naudą ir didelę įtaką valstybinėje švietimo politikoje, šiam procesui priešinosi, o jas palaikė didelė visuomenės dalis, kuri neįgalius asmenis tradiciškai laikė silpnais, nepilnaverčiais ir vertais gailesčio, globos bei išmaldos žmonėmis“. Tik paskutiniajame dešimtmetyje tarptautinės bendrijos organizacijos (JTO ir ES) tvirtai nusprendė įtakoti savo valstybių narių vyriausybes, reikalauti lygių teisių ir lygių galimybių neįgaliems piliečiams visose visuomenės gyvenimo srityse, siekė jų įgalinimo. Klinikinis – korekcinis požiūris, ilgai vyravęs įvairiose šalyse, ir dabar tebėra įvairių sričių mokslininkų ir praktikų diskusijos objektas.

Daug metų apibūdinant vaiko neįgalumą buvo naudojami medicininiai arba specialiosios pedagogikos terminai. Vaikai buvo vadinami logopatais, defektyviais, oligofrenais, apibūdinami žeminančiomis žmogaus orumą, segreguojančiomis sąvokomis. Šių dienų ugdymo įstaigose, PPT vengiama segti etiketes. Deja, ugdymo realybėje iki šiol neišvengiama nepageidaujamų sąvokų. Jos keičiamos naujomis, pagal atsirandančius naujus reiškinius. Atsirandančios sąvokos „adaptuoti“, „modifikuoti“, „integruoti vaikai“, pasak Galkienės (2005, p.27-28), suponuoja kitokių, „prisijungusių asmenų įvaizdį“, tačiau jos vis vien yra segregacinės ir įžeidžiančios (Ališauskas, 2005, p.161). Požiūrio keitimąsi sąlygoja daug priežasčių, bet svarbiausioji ta, jog etiketės nepadeda šeimoms, pedagogams ir medikams nustatyti konkrečių tolesnio ugdymo tikslų ir būdų siekiant tobulinti vaiko gebėjimus. Tokios „diagnozės“ sąlygoja ir neigiamus ugdymo dalyvių lūkesčius, sukelia ilgalaikes neigiamas pasekmes. Jos neatskleidžia to, kas svarbiausia ugdymui, nes nepabrėžia gerai išsivysčiusių vaiko gebėjimų, tik problemas.

Medicininis požiūris išėitis asmens kokybei gerinti – sutrikusios funkcijos koregavimas, negalės „gydymas“ (Priestley 1995, Abberly 1996, Galkienė 2005 ir kiti). Gyvenimo kokybės gerinimas sietinas su sutrikusios funkcijos atkūrimu. Kaip pažymi Davidson (cit. Ališauskienė, 2003), „negalė, tai fiksuota būseną, kuri nulemia neįgalaus asmens gyvenimą“. Klinikiniu požiūriu neįgalumas pripažįstamas kaip asmeninio pobūdžio problema. Tai labai aiškiai nusakoma tarptautinėje funkcionalumo, neįgalumo ir sveikatos klasifikacijoje (2001), kur nurodomas skirtumas tarp klinikinio ir socialinio modelių. „Asmens problemą, kurią tiesiogiai sukelia liga, trauma ar kitas sveika-

tos pokytis, turi spręsti medicina - suteikti individui gydymo specialistų pagalbą. Neįgalumo valdymo paskirtis – gydyti asmenį, skatinti jo prisitaikymą ir keisti elgesį“ (TFK, 2004, p.28). Medicininės procedūros paverčia asmenį panašiu į daiktą objektu, nesiekia padėti jam veikloje, nevertina jo aplinkos (Ališauskienė, 2003). Klinikinis požiūris ugdyme atsiskleidžia, kai neretai vaiko problemos sprendžiamos neatsiklausus vaiko, nesigilinant ar vaikui priimtina jam siūloma pagalba. Pasak Ališausko (2002, p.57-58), „labai dažnai vaikas yra ne lygiateisis partneris, o objektas, kurio ypatumų pažinimu ir jo specialiųjų ugdymosi poreikių tenkinimu užsiima mokytojai, specialieji pedagogai, pedagoginės psichologinės tarnybos specialistai“. Neigiama tai, kad vadovaujantis klinikinio korekcinio modelio principais, vertinimas, visa pagalba yra orientuoti į sutrikimą, negalės korekciją, tačiau nekreipiamas dėmesys į patį asmenį, jo galimybes. Kaip nurodo Gutorova (2000, p.159), medicininio modelio pasekėjai teigia, kad „žmonės invalidais tampa todėl, kad jie turi tam tikrus sutrikimus. Keisti reikia juos pačius“. Siekiama galutinio rezultato – „išgijimo“. Veikla ir pagalba, pasak Ališauskienės (2003), yra skirti asmeniui pakeisti ir tai realizuojama, taikant tokius modelio komponentus, kaip diagnostinė nomenklatūra, diagnostikos instrumentų kūrimas, specializavimasis į diagnostines funkcijas. Lietuvoje daugiausia tai apibrėžiama tokiomis sąvokomis, kaip sutrikimas, ontogenezė, diagnostika, diagnozė, korekcija, išskyrimas, pritaikymas.

Socialinis modelis neįgalumą traktuoja kaip socialinę, visuomenės problemą, kaip asmens išitraukimą į visuomenės gyvenimą (TFK, 2004). Modelis aktualizuoja visuomenės atsakomybės, nuostatų ir ideologijos keitimo temas (Gutorova, 2000). Vadovaujantis humanistinėmis idėjomis visas dėmesys skiriamas asmens galimybėms, jų dinamikai. Ruškus (2002, p.84) pabrėžia, kad „šiandien jau nedvejojama, kad visavertei, harmoningai asmenybei formuoti būtinas kompleksinis ugdymas, integruojant kognityvinius, asmenybės bei socialinius elementus“.

Tiek užsienio šalių, tiek Lietuvos mokslininkų yra išsiskiriami ir akcentuojami kriterijai dalijantys dvi paradigmas, du, klinikinį ir socialinį, modelius. 2006 m. tyrime (J. Ruškus, A. Ališauskas, O. Šapelytė, 2006) autoriai išskyrė tris kriterijus, identifikuojančius ir perskiriančius minėtus du modelius.

Pirmu kriterijumi yra įvardijama negalės samprata. Tai reiškia, kad klinikinio modelio atveju akcentuojamas orientavimasis į ligą, sutrikimą, socialinio – į veiklą, orientuotą į asmens gebėjimus, galias, resursus. Klinikiniame modelyje traktuojamas patologinis požiūris į individą, kuris vertinamas iš sutrikimo prizmės, tikintis išgijimo ar pagerėjimo. Socialiniame modelyje ieškoma ne tik vidinių, individo, bet ir išorinių, aplinkos resursų, kuriuos panaudojant, siekiama įveikti problemines negalės situacijas.

Antru kriterijumi yra įvardijamas santykių tarp specialisto ir kliento būdas. Seligman, Darling (1989) pažymi, kad medicininiai modeliai pripažįsta specialistų dominavimą šeimos atžvilgiu. Pasak Ruškaus, A. Ališausko, O. Šapelytės (2006, p.25), tarp tėvų ir specialistų, klinikinio modelio

atveju, klostosi nelygiavertiški, vadinami „gydytojo – ligo“ santykiai. Teigiama, kad tokie santykiai gali susiklostyti ne tik gydymo įstaigose, bet ir tose įstaigose, kur yra atliekamas vertinimas, ugdymas, globa. Jose paprastai sąveikos nebūna arba ji ribota. Tėvai tampa „visažinių“ specialistų nurodymų vykdytojais, specialistai – ekspertais. Akcentuojamos žinios, gaunamos „iš mokytojo į vaiką“ (Ruškus 2002, p.88). Šiuo požiūriu tėvai ir specialistai į vaiką žiūri iš skirtingų perspektyvų, sąlygojami nelygiaverčių sąveikų. Socialiniame modelyje svarbūs išgyvenimai ir socialinis kontekstas. Sąveika grindžiama abipusiu lygiateisiškumu, pagarba, kur specialistas – draugas. Ugdymo proceso dalyviai sąveikauja ir mokosi vieni iš kitų. „Ėjimas kartu“, pasak Ališauskienės (2003), padeda kurti edukacinę tikrovę, skatinančią ugdymo proceso dalyvių bendradarbiavimą, bendravimą su vaiku tam, kad jį pažintume.

Trečiu kriterijumi yra nurodomas normatyvinis požiūris. Tai reiškia, kad vienas iš klinikinės perspektyvos požymių – diagnozių sistema, kai „vaikai klasifikuojami pagal neatitikimą intelekto normoms. Nurodomas vaiko ugdymo laipsnis, kuris priklauso nuo to, kiek vaikas atitinka arba neatitinka edukacinius reikalavimus, keliamus toje aplinkoje“ (J. Ruškus, A. Ališauskas, O. Šapelytė, 2006, p.25). Vykdomas mokinių skirstymas jų individualybės ar ugdymo tikslų pagrindu į specializuotas ugdymo institucijas, sudarant jose homogenines grupes. Tai reiškia, jog siekiama palai-kyti, tobulinti ar parengti nuolat nesėkmes patiriančius moksleivius – formuoti jų įgūdžius, galinčius padėti jiems sėkmingai mokytis integruotai, t.y nepritaikytoje jų ypatingiesiems porei-kiams ar gebėjimams aplinkoje. Nepavykus to padaryti, traktuojama, kad mokiniams reikalinga sudaryti kitokias sąlygas, kad jie mokytųsi atskirai. Klinikinė normatyvinė teorija aiškina, kad vai-kai dėl savo turimų sutrikimų patiria socialinės adaptacijos sunkumų. Tačiau vyraujant medicini-niam požiūriui, specialistų naudojami įvairūs tyrimo ir vertinimo metodai „tik kiekybiškai matuoja vaiko ir šeimos disfunkcijas, o rehabilitacija padeda keist vaiką ar šeimą, tik pagal specialistų numatytus tikslus“ (Ališauskienė 2003, p.15).

Normatyvinei logikai oponuoja pritaikyto vaikui ugdymo logika. Kaip nurodo autoriai (J. Ruškus, A. Ališauskas, O. Šapelytė, 2006, p.26), „neįgalus vaikas čia nebėra tas, kuris yra nutolęs nuo normos, netinkamas, koreguotinas, bet aktyvus viso proceso dalyvis. Laikomasi nuostatos, kad vaiko interesai patenkinami tik tada, kai jis pats renkasi tam tikro pobūdžio veiklą ir ją individuali-zuoja pagal savo gebėjimus“. Lietuvių autorių darbų ataskaitose yra minimi užsienio autorių Eber-sold ir Detraux [cit. J. Ruškus, A. Ališauskas, O. Šapelytė, 2006, p.25] teiginiai, kad šiuo požiūriu nesiekama vaiko adaptacijos ar rehabilitacijos, bet siūloma adaptuoti bendrąjį ugdymą prie vaiko galimybių (pavyzdžiui, adaptuota biologijos programa 6 klasei), pritaikyti ugdomąsias praktikas prie vaiko savybių, jo ritmų, poreikių. Įtraukiant vaiką į ugdomąjį procesą bei visuomenės gyvenim-ą, stiprinamos vaiko galimybės. Sudaromi individualūs ugdymo planai, kuriuose, kaip rašo Bate-manas (1996), nurodomos ypatingos savybės ir poreikiai, esamas veiklos lygis, ugdymo dalyvių

bendri tikslai ir uždaviniai, specialioji pagalba ir paslaugos, bendrosios programos pritaikymai asmeniui. Sudarant ir realizuojant ugdymo planą, kartu įgyvendinant, ugdymo dalyvių pamažu suvokiama ir tai, kad komandinis darbas yra daug efektyvesnis.

Tiek Vakaruose, tiek mūsų šalyje vyksta vaiko ugdymo paradigmu kaita. Klinikinį modelį pamažu išstumia įgalinimo modelis (Brendtro, Bacon, 1995; Freire, 1985). Vyksta nuostatų ir ideologijos keitimas, kuris politiniame lygmenyje iškyla kaip žmogaus teisių klausimas. Siekiama įvairių paslaugų kokybės, paslaugų baigčių kokybės ir asmenų, pasinaudojančių šiomis paslaugomis, asmeninio gyvenimo kokybės (Prasauskienė, 2003). Bagdono (2004) nuomone, specialistų mąstymas pasikeičia 180 laipsnių kampu: matuoti ne tai, ko žmogus negali, o ką gali.

Pedagoginės psichologinės tarnybos raidos poslinkius lemia švietimo, sveikatos apsaugos bei socialinės sistemos pokyčiai. Tradiciškai vyravusį medicininį pesimistinį požiūrį keičia ypatingų vertybių, socialinių nuostatų, humanistinė socialinė perspektyva. Keičiasi tarnybų prioritetai ir veikla, pripažįstant įgalinimo, psichologinio atsparumo ugdymo, bendradarbiavimo svarbą. Įgalinimo turinį apibūdina dialogas ir bendradarbiavimas tarp vaiko ir jį ugdančių asmenų, vaiko ir tėvų įtraukimas priimant sprendimus, skatinimas dalyvauti veikloje, pasirinkimo galimybės suteikimas. Įgalinimas konstruoja kitokius – partnerystės – santykius. Čia pagalba traktuojama kaip pasidalinamas išsipareigojimas ir atsakomybė, kur ugdomas kiekvieno dalyvio atsakingumas ir savarankiškumas. Įgalinimo sąvoka paprastai sietina su atsparumo sąvoka. Atsparumas paprastai apibrėžiamas kaip žmogaus gebėjimas išlikti nepaisant sunkumų (žr. p.6). Atsparumo ugdymo esmę sudaro asmens stipriųjų savybių pažinimas.

Vis dėlto dar yra dėsninga, kad socialinių, švietimo ir sveikatos įstaigų specialistai, viešai operuodami socialinės integracijos ir socialinės paradigmos sąvokomis, iš tiesų realizuoja, to nepripažindami ir nerefleksuodami, klinikinę – segregacinę elgseną (Ruškus, Ališauskas, Šapelytė 2006). Ugdymo realybėje dar dažni ne vaiko įgalinimo, o suaugusiųjų autoritarizmo atvejai. Pasak Gevorgianienės (2003), Mikulėnaitės (2003), pažinti vaiko šeimą – tai ne tik sužinoti jos materialines – ekonomines sąlygas, bet suprasti ir psichosocialinę situaciją, bendravimo su vaiku ypatumus, auklėjimo stilių. Bendradarbiavimo kliūtis tarp ugdymo dalyvių gali būti klaidingi lūkesčiai, nuostatos, vertybiniai skirtumai. Kaip nurodo Gevorgianienė (2003, p.175), „dabar vis didesnę reikšmę tarp bendraamžių įgyja noras vaikui būti „toks, kaip visi“. Matyti savo vaiką, tokį „kaip visi“ trokšta ir tėvai. Dažnai nerealizuojamas troškimas neretai tampa tėvų, pedagogų, tarnybos specialistų nesusikalbėjimo priežastimi ir kartais konflikto priežastimi“.

Praktikoje atsiranda vis daugiau tarnybų, kurios daro išvadą, jog ugdymo dalyvių partnerystė yra būtina reikalinga. Tačiau, kaip nurodo Fullan (1998, p.37), „pokyčių procesas be galo sudėtingas, jei suvokiame, kad daryti poveikį gali tik individų ir visuomeninių struktūrų derinys“. Pasak autoriaus, „sudėtingumo mastai postmodernioje visuomenėje nuolat auga, tad gebėjimas derinti, kur

įmanoma, absoliučias priešybes ir dirbti, kur reikia, joms abiems egzistuojant, tampa būtina sėkmės sąlyga. Pradedama nuo savęs, tačiau aktyviai dirbant sukuriamos mokymosi organizacijos, naudingos ir asmenims, ir grupėms“.

„Humanizacija“, pasak teoretikų ir praktikų, būtina, nes į vaiko sutrikimą neturi būti baksnojama pirštu, o vėliau rašoma keleto sakinių išvada, dėl ko pagalbos vaikui dažnai neįmanoma suteikti.

Literatūros šaltinių ir PPT veiklos bei kaitos tendencijų analizė liudija šio tyrimo aktualumą. Tyrimas padėjo objektyviau įvertinti PPT psichopedagoginio vertinimo turinį, išvelgti PPT veiklos tobulintinus dalykus pedagogų ir tėvų požiūriu, suteikė informacijos apie tai, kad PPT funkcijos nėra vienpusiška ir statiška duotybė, o yra visų ugdymo proceso dalyvių lūkesčių, nuomonių, vertinimų derinys.

2 skyrius. PEDAGOGINIŲ PSICHOLOGINIŲ TARNYBŲ VEIKLOS VERTINIMAS

2.1. Tyrimo metodologija

Tyrimo metodika

Taikyti kiekybiniai ir kokybiniai metodai. Tai:

- Pusiau standartizuotas interviu metodas.
- PPT dokumentų turinio (content) analizė.

Pusiau struktūruotas interviu

Interviu instrumentas, struktūra.

Interviu buvo siekiama gauti informacijos apie PPT funkcijų realizavimą, bei ugdymo proceso dalyvių (tėvų, pedagogų) poreikį pokyčiams psichopedagoginio vertinimo srityje. Interviu struktūrą sudarė keturi diagnostiniai blokai:

- neefektyvios PPT,
- efektyvios PPT,
- keistinos PPT,
- siūlymų, kaip efektyvinti PPT, pagal psichopedagoginio tyrimo funkcijas (vertinimo ir pažinimo, konsultavimo, rekomendacijų teikimo, metodinę, tyrimo, organizavimo, visuomenės švietimo).

Respondentų buvo prašoma nurodyti po 3 efektyvios ir neefektyvios PPT požymius ir tai, ką reikėtų keisti, siekiant geresnio vaiko psichopedagoginio vertinimo.

Interviu instrumento tėvams struktūra pasižymi tuo, kad joje atsispindi tėvų poreikiai, lūkesčiai, nerimas, susiję su vaiko vertinimu PPT, tėvų žinios apie PPT, tėvų nuomonė apie PPT iki apsilankymo ir po apsilankymo joje. Interviu struktūroje atsispindi teigiami ir neigiami tėvų požiūriu PPT veiklos aspektai, bei subjektyvūs norai pokyčiams (žr. klausimyną priede Nr.1).

Buvo siekiama atskleisti, kaip tėvai vertina PPT funkcijų realizavimą ir plėtrotės galimybes.

Interviu instrumento pedagogams (specialistams) struktūra pasižymi tuo, kad joje atsispindi PPT realizuojamų funkcijų prioritetai bei galimos PPT veiklos plėtros ir kaitos kryptys, skirtingų ugdymo proceso dalyvių – vaikų, tėvų, specialistų, pedagogų – įtraukimas ir išitraukimas į psichopedagoginio vertinimo procesą (žr. klausimyną priede Nr. 2).

Naudojant interviu instrumentą taikyta kokybinė metodologija. Tai reiškia, kad atsisakant išankstinių teorinių hipotezių buvo orientuojamasi į ugdymo proceso dalyvių praktinės patirties ekstrapavimą, aprašymą, kategorizavimą. Duomenų apdorojimui pasitelktos kokybinės turinio analizės procedūros, kai duomenys buvo tiesiog pateikiami, integruojami aprašant kiekybinius duomenis.

PPT dokumentų turinio (content) analizė

Analizės struktūra, analizės matrica.

Asmens SUP, pagal dabar galiojančią asmens specialiųjų ugdymosi poreikių įvertinimo tvarką (LR ŠMM, SA ministerijos, SAD ministerijos 2000-10-04 įsakymu Nr.1221/527/83 „Asmens specialiųjų ugdymosi poreikių įvertinimo tvarka“), yra fiksuojami specialiuose, tam skirtuose dokumentuose. PPT atlieka išsamų vaiko SUP įvertinimą pedagoginiu, psichologiniu, medicininio požiūriu ir pildo pažymą dėl pedagoginio psichologinio asmens įvertinimo 5 formą. Analizuotas PPT pažymose pateiktas vaiko vertinimo turinys šiais aspektais^I

- vertinamoji informacija (turinys ir kryptingumas);
- rekomendacinė informacija (adresatas ir pobūdis);
- pedagoginės psichologinės pagalbos sritys (pedagoginė, psichologinė, socialinė) ir kryptingumas(ugdymo proceso dalyvių atžvilgiu);
- ugdymo proceso dalyvių lūkesčiai.

Pagal šias kategorijas – kriterijus buvo sudaryta analizės matrica (pateikta priede Nr.3).

Dokumentų analizė atlikta taikant aprašomąją statistiką (procentai, vidurkiai, dažniai) bei neparametrinius (Kruskal-Wallis, Wilcoxon) testus.^{II}

2.2 Tyrimo imtis

Pusiau struktūruoto interviu apklausos būdu apklausta 20 tėvų ir 40 mokyklų atstovų (pedagogų ir specialistų), kurių vaikai ar ugdytiniai buvo vertinami ir konsultuojami Pedagoginėse psichologinėse tarnybose.

Analizuota 119 PPT 5 formų pažymų (žr. priedas Nr.5) apie moksleivių specialiuosius ugdymo(si) poreikius. Vertinimų išvadas jose teikė tarnybų psichologai, logopedai, specialieji pedagogai. Dokumentus pateikti buvo prašoma ugdymo įstaigų, nepažeidžiant jų, bei vertinamo asmens ir tarnybos anonimiškumo principo. Kreiptasi į 118 mokyklų, atrinktų, panaudojant sisteminę atranką. Atsakymai su dokumentais grįžo iš 93 mokyklų, kurias aptarnavo 45 PPT. Dokumentus pateikė kas trečia pakviesta dalyvauti tyrime ugdymo įstaiga. Duomenys leidžia teigti, kad jie pakankamai gerai reprezentuoja vaiko psichopedagoginio vertinimo situaciją šalyje.

---

^I darbe naudoti analizės kriterijai, taikyti J. Ruškaus, A. Ališausko, O. Šapelytės tyrime [36]; autorė šiame tyrime atliko pirminį pažymų turinio apdorojimą pagal nurodytus kriterijus.

^{II} panaudoti statistiniai duomenys ir skaičiavimai, atlikti J. Ruškaus, A. Ališausko, O. Šapelytės tyrime [36].

2.3. Pedagoginių psichologinių tarnybų veiklos ir perspektyvų analizė (tėvų ir pedagogų požiūriu)

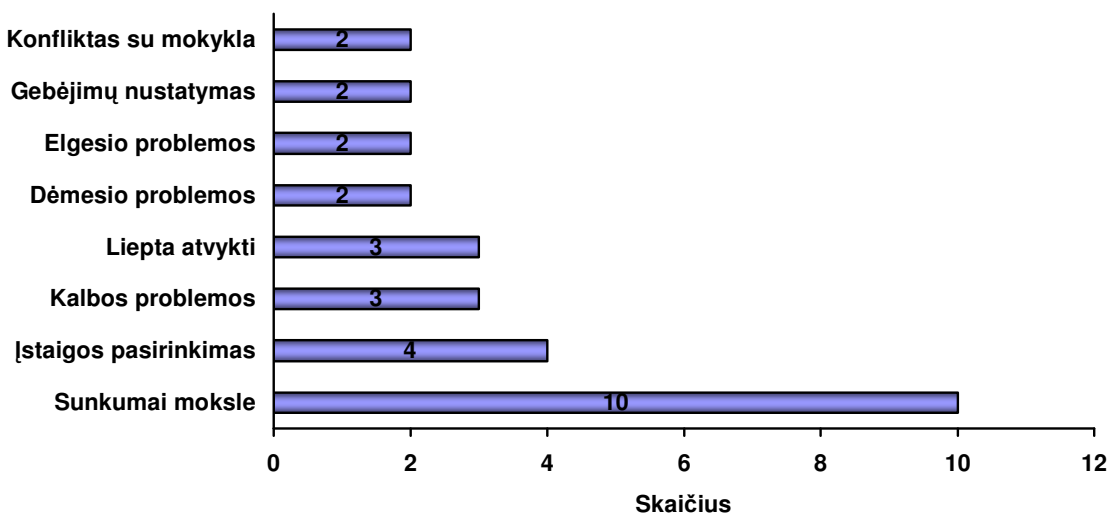
2.3.1. Tėvų demografinės ir psichosocialinės charakteristikos

Tyrimė dalyvavo 20 respondentų, kurie tyrimo vykdymo metu lankėsi PPT. Iš 20 respondentų - 16 motinų ir 4 tėvai. Respondentai pagal lankymąsi PPT pasiskirstė taip: 55% buvo lankęsi ir 45% lankėsi pirmą kartą.

Tyrimė dominavo tėvai, turintys specialųjį vidurinį išsilavinimą (45proc.). Pusė dalyvavusių respondentų turėjo specialųjį vidurinį, vidurinį, o kita pusė - aukštąjį ir aukštesnįjį išsilavinimą. Tyrimė savo nuomonę taip pat pateikė 1 respondentas, kuriam pačiam buvo teiktas specialusis ugdymas.

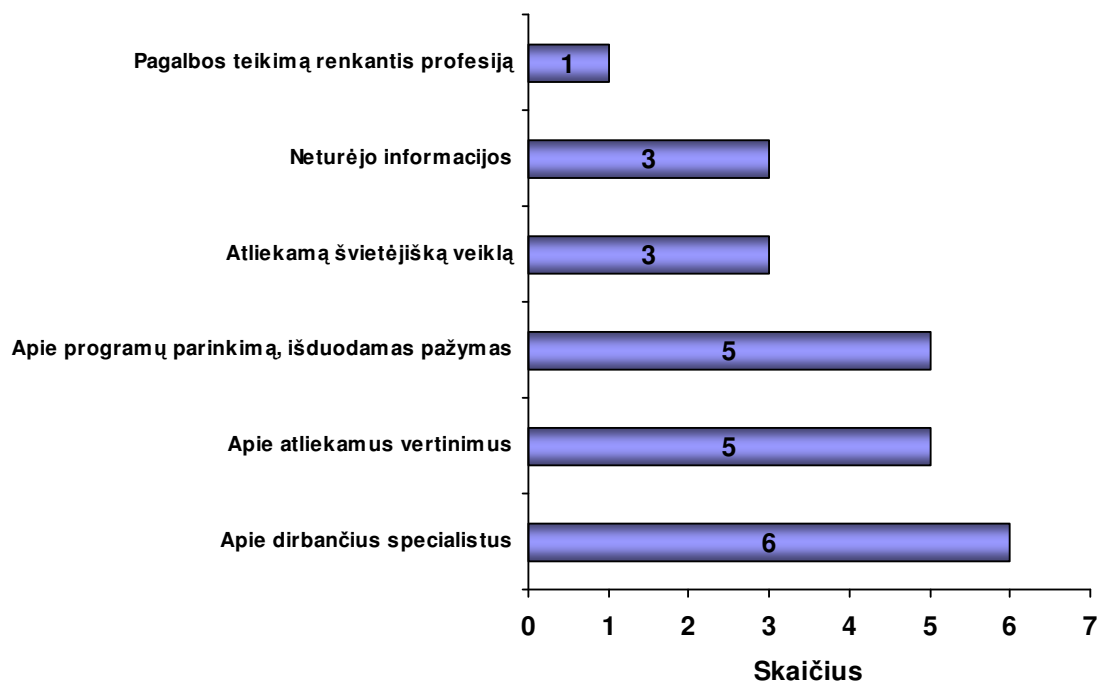
Dauguma respondentų dirba (14). Dalis jų (6), nors ir yra įgiję tam tikrą išsilavinimą, yra bedarbiai. Respondentų amžiaus vidurkis – 36 metai. Dalyvavo tėvai/ motinos nuo 25 iki 50 m. amžiaus.

Daugiausia tėvų į PPT kreipėsi todėl, jog taip buvo siūlyta ugdymo įstaigų pedagogų (17). Tik 3 tėvai kreipėsi savarankiškai ar paskatinti giminaičių, draugų. Tai rodo, kad tėvai yra formalūs ugdymo proceso dalyviai (kreipėsi tik todėl, jog buvo siūlyta), o vaiko ypatumų pažinimu ir jo specialiųjų ugdymo(si) poreikių tenkinimu daugiau suinteresuoti ugdymo įstaigų pedagogai.

1 pav. Kreipimosi į PPT priežastys

Priežastys, dėl ko kreiptasi į PPT - įvairios, tačiau dažniausiai nurodomos problemos, dėl kurių kyla **sunkumų moksle** (*matematikos problemos, turimas trimestre trejetas, nors vaikas ir stengiasi, neatsikalbinėja^{III}; sunkiai sekasi lietuvių kalba; dukra negirdi, sunku mokytis; sunkiai sekasi skaitymas rašymas; sunkiai sekasi skaityti, skiemenuoja, nelabai ką atsimena, kai atpasakoją*), **kalbos problemos** (*vaikas pradėjo mikčioti, ieškom problemos sprendimo būdų; dėl kalbos defektų, netaria, painioja garsus; kalbos sutrikimai, nenoras mokytis*), **dėmesio problemos** (*sunkiai išlaiko dėmesį; greitai pavargsta, pradeda pasakoti savas istorijas*) bei esami **elgesio ir kiti socialinės raidos sutrikimai** (*vaikas autistas; vaikas rėksnys, greitai verkia, „keistai“ elgiasi klasėje*); **ugdymo įstaigos pasirinkimo galimybės** (*gal galėsime ugdytis integruotai; manom, kad vaikas priimtų tik specialiojoje mokykloje, reikia pažymos; išsiaiškinti ar tikslingai esame siunčiami į spec grupę, gauti tai patvirtinančią pažymą; ar leisti į vidurinę, ar į profesinę*), **konfliktinės situacijos su ugdymo įstaigomis** (*mokykloje visi mus puola, tiek mokytojai, tiek vaikai; dabar tokia situacija, kai ieškom išeities būdų situacijai išspręsti, ugdymo programos parinkimo; susidarė konfliktas: mokytojai mato problemą vaiko gebėjimuose, o mes esame priešingos nuomonės*) ar tiesiog **atvyksta todėl, kad rekomenduota ugdančių pedagogų** (*turiu pažymą iš gydytojų apie vaiko būklę, atvykom todėl, kad liepta; buvo liepta ateiti; liepė čia atvažiuoti*). 50% respondentų kaip priežastį nurodo vaiko sunkumus ir tik 20% respondentų tikisi vaiko gebėjimų išsiaiškinimo.

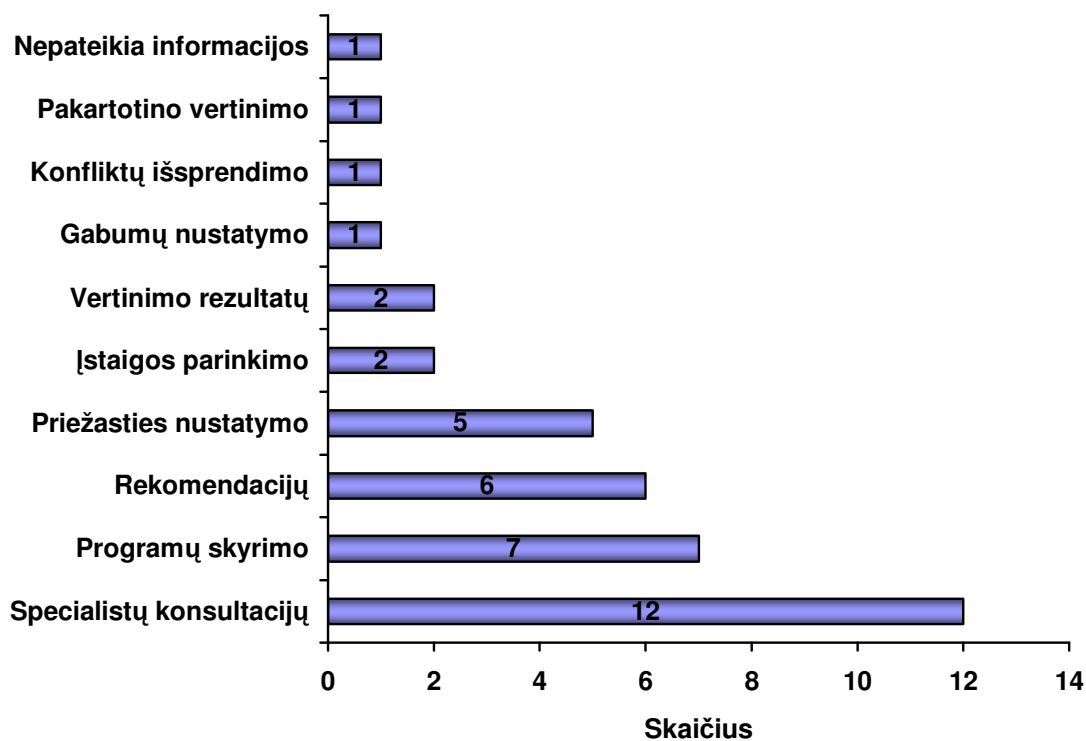

2 pav. Tėvų informacija apie PPT

^{III} skliausteliuose pateikiami neredaguoti tėvų teiginiai

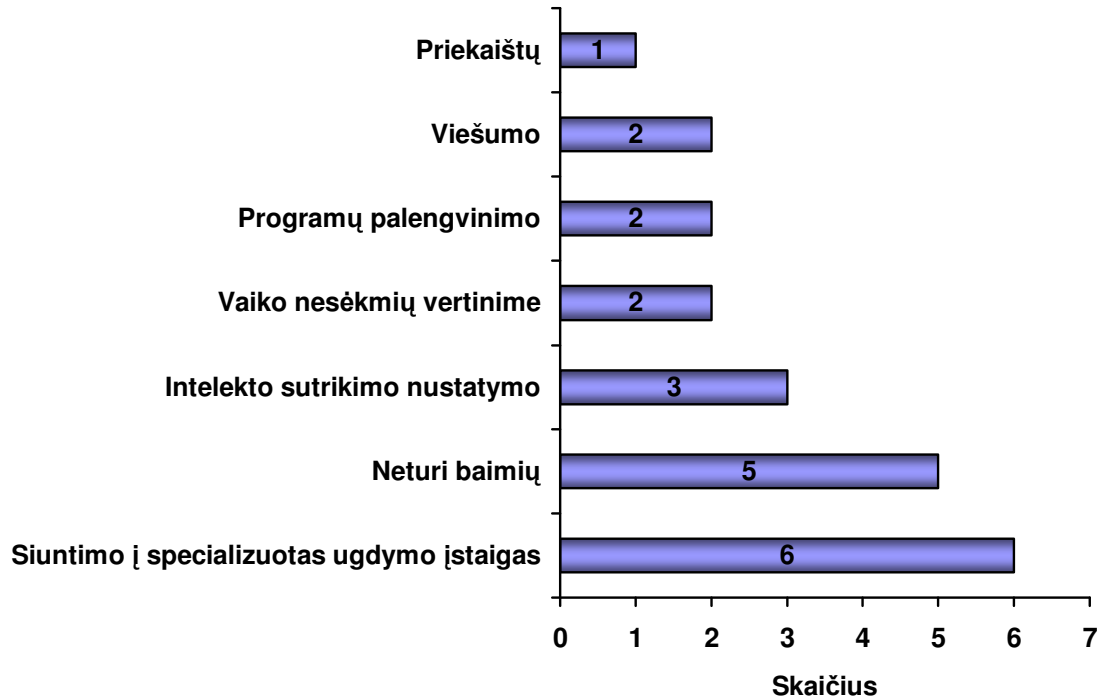
Tyrimo rezultatai rodo (2 pav.), kad prieš atvykdami į PPT tėvai paprastai stokoja informacijos, ypač tie, kurie lankosi pirmą kartą. Daugiausia yra žinoma apie specialistus ir tai, kad jie atlieka vertinimus, parenka ugdymo programas, išduoda pažymas. Tai rodo, kad tėvai labiau susipažinę su viena iš PPT atliekamų funkcijų – vaiko psichopedagoginiu vertinimu. Keletas yra girdėję ir apie vertinimų eigą bei trukmę, pagalbą pasirenkant profesijas, atliekamą švietėjišką veiklą. Vienas iš respondentų prieš atvykdamas į PPT turėjo neigiamą nuostatą, kurios ir po vertinimo nepakeitė, motyvuodamas tuo, kad to reikia mokytojams, nes *jie per menkai užsiima su vaiku ir siekia vaiko nuvertinimo*.

Dominavo respondentai, kurių vaikai lanko pradinę ir pagrindinę mokyklą (75%). Tai liudija, kad PPT pagalbos pagrindiniai gavėjai yra 1 -10 klasių mokiniai, jų tėvai ir pedagogai. Atvykdami į tarnybą, tėvai puoselėja savas viltis, turi abejonių. Tyrime buvo siekiama atskleisti tėvų baimes, lūkesčius, turimą informaciją apie PPT ir jos veiklą iki tėvų apsilankymo PPT ir po apsilankymo joje.

3pav. Tėvų lūkesčiai, atvykstant į PPT

Dauguma tėvų nurodė, kad prieš atvykdami į PPT jie tikėjosi sulaukti psichologų bei kitų specialistų konsultacijų, patarimų, rekomendacijų jiems rūpimais klausimais. Tie, kurie vyko skatinami pedagogų, turėjo lūkesčių, sietinų su ugdymo programomis (modifikavimas, adaptavimas), ugdymo įstaigų parinkimu, pažymų išdavimu.

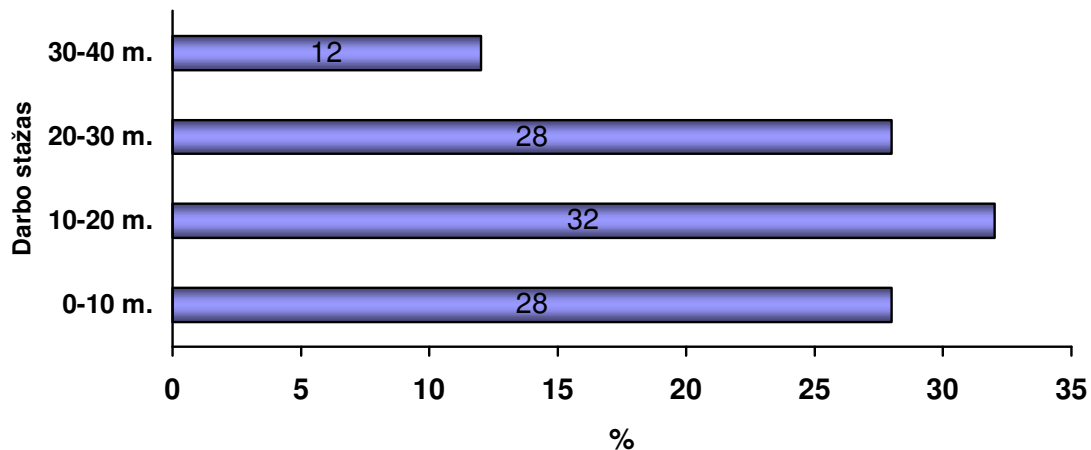

4 pav. Tėvų nerimas ir baimės

Pagrindinis tėvų nuogąstavimas - nenoras ugdyti vaiką specialioje ugdymo įstaigoje (su klausos, intelekto sutrikimais ir pan.). Tėvai tikisi integruoto ugdymo. Kiti respondentai įvardina tokias baimes, kaip nesėkmes vertinimo metu, įvardina nerimą dėl neigiamų rezultatų, išvadų apie intelekto sutrikimą patvirtinimo, neigiamo požiūrio į vaiką, viešumo. Tai rodo, kad tėvus gąsdina neigiama vertinamoji informacija, jos turinys. Baimes, nerimą lemia ir informacijos stoka. Maža dalis respondentų (5) neturi baimių, jie tiki ir pasitiki PPT specialistais, jų atliekama veikla.

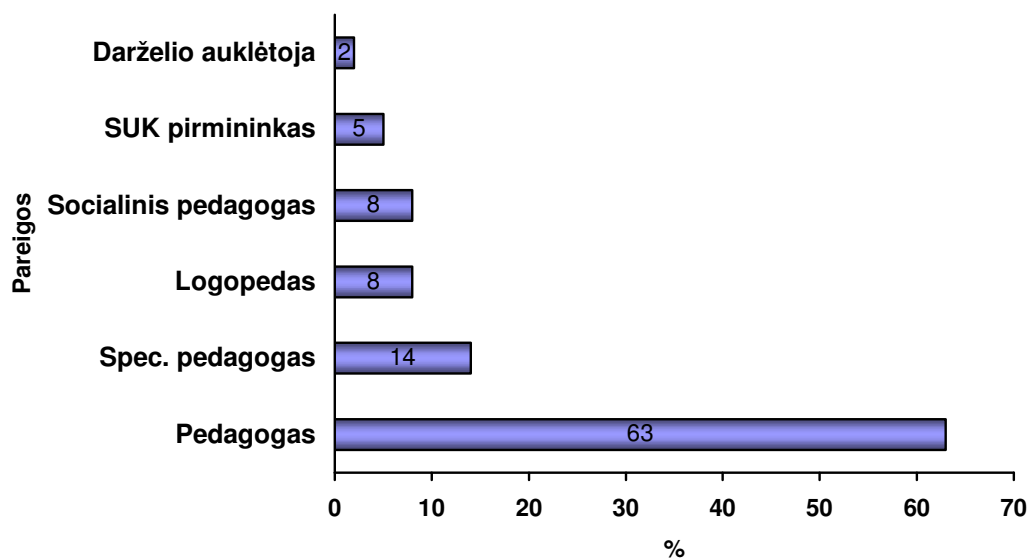
2.3.2. Pedagogų demografinės ir psichosocialinės charakteristikos

Tyrime dalyvavo ugdymo įstaigų pedagogai, kurie lankėsi pedagoginėje psichologinėje tarnyboje. Dauguma respondentų buvo bendrojo ugdymo įstaigose dirbantys pedagogai (93%). Specialiųjų ugdymo įstaigų pedagogai sudarė 7% visų respondentų.

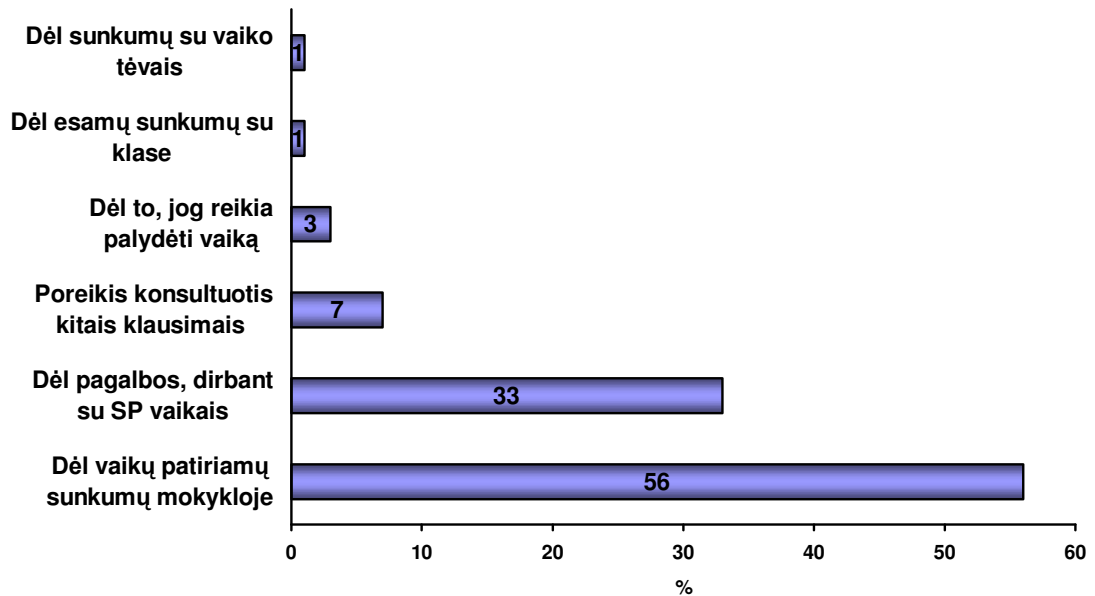
5 pav. Respondentų pedagogų pasiskirstymas pagal darbo stažą

Vyravo respondentai, turintys nuo 10 iki 20 metų darbo patirtį (32%). Lygiomis dalimis pasiskirstė respondentai, turintys nuo 20 iki 30 metų (28%) ir iki 10 metų pedagoginio darbo patirtį (28%).

6 pav. Respondentų pedagogų pasiskirstymas pagal veiklos sritį

Respondentų pasiskirstymas pagal veiklos sritį rodo, kad tyrime daugiausia dalyvavo dalykų ir pradinių klasių mokytojai (63%). Specialistai (specialieji pedagogai, logopedai, socialiniai darbuotojai) sudarė 30%. Mažiausiai dalyvavo ikimokyklinių įstaigų darbuotojų ir SUK pirmininkų, ugdymo įstaigose koordinuojančių specialųjį ugdymą Respondentų amžius 25 – 59 m. Amžiaus vidurkis – 43 metai. Pusę apklaustųjų (53%) sudarė 40-50 m pedagogai. 78% pedagogų į PPT kreipėsi jau ne pirmą kartą.

7 pav. Kreipimosi į PPT priežastys

Dominavo respondentai, besikreipiantys dėl mokykloje vaiko patiriamų sunkumų (56%) bei pagalbos, dirbant su juo (33%). Kita dalis nurodė poreikį konsultuotis įvairiais klausimais (savi-tarpio santykiai su vaiku, jo tėvais, klasės draugais ir kit.) ar tiesiog būtinybę palydėti vaiką.

Tyrimo duomenys rodo, kad pagrindinė kreipimosi priežastis - vaikas, jo patiriami sunku-mai moksle ir pagalbos būdų paieška.

2.3.3. Pedagoginių psichologinių tarnybų veiklos analizė (situacijos įvertinimas).

Pedagoginių psichologinių tarnybų veikla glaudžiai siejasi su vaiko ugdymu ir pagalba šeimai. Tėvų ir pedagogų/specialistų teiginiai apie įvairius pedagoginių psichologinių tarnybų veik-los aspektus - vaiko pažinimo pobūdį, pasitenkinimą teikiama pagalba, profesinį tobulėjimą – buvo analizuojami, lyginami ir grupuojami, siekiant atskleisti, kaip tarpusavyje dera skirtingų dalyvių teiginiai apie dabartinę PPT veiklos būklę, kiek dabartinė PPT būklė tenkina tėvų ir pedagogų lū-kesčius.

Atskleista nemažai teigiamų, neigiamų ir keistinių veiksnių PPT veikloje (žiūrėti 1 lentelę), realizuojant PPT pavyzdiniuose nuostatuose apibrėžiamas funkcijas (pažinimo ir įvertinimo, kon-sultavimo, metodinės pagalbos, organizavimo, visuomenės švietimo, tyrimo).

PPT veiklos vertinimas

Respondentai	Teiginių skaičius ir pobūdis							
	Pozityvūs		Negatyvūs		Kas keistina		Iš viso teiginių	
	Σ	%	Σ	%	Σ	%	Σ	%
Tėvai	57	53	17	40	30	47	104	49
Pedagogai	51	47	25	60	34	53	110	51
Iš viso	108	100	42	20	64	100	214	100

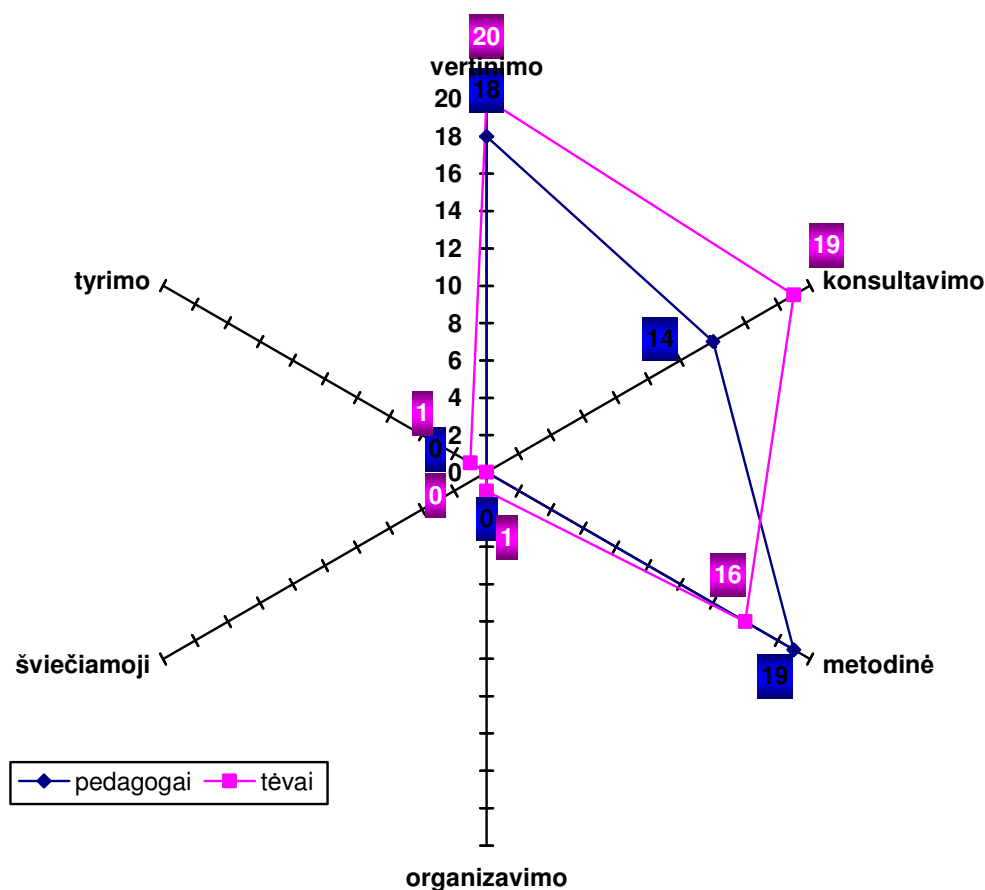
Σ – teiginių skaičius (suma) %

% - teiginių skaičiaus procentinė išraiška

Interviu metu respondentai nurodė 214 teiginių. Kiekvienas respondentas vidutiniškai pateikė po 1 teiginį. Pateiktos informacijos apie PPT veiklos pozityvius, negatyvius, keistinus dalykus procentinis santykis – 50:20:30.

Efektyvios PPT charakteristikos

Teiginiai, konstatuojantys efektyvią PPT veiklą sudaro 50% visos respondentų pateiktos informacijos. Vidutiniškai kiekvienas respondentas nurodė po 2 teiginius. Daugiausia teigiamų vertinimų (106 teiginius) respondentai nurodė kalbėdami apie vertinimą (38), konsultavimą (33) ir metodinę pagalbą (35) ir tik po 1 teiginį apie organizavimo ir tyrimo procesą. Respondentai nepateikė teigiamos informacijos apie šviečiamąją PPT veiklą. Atlikus respondentų pateiktų vertinimų analizę pozityvumo aspektu, nustatyta, kad respondentų/tėvų ir respondentų/pedagogų vertinimai apie PPT atliekamą veiklą sutampa (žiūrėti 8 paveikslą). Tėvų ir pedagogų pozityvių vertinimų santykis 1:1.

8 pav. Mokytojų ir tėvų pozityvūs PPT vertinimai

Tėvų ir pedagogų pateiktų pozityvių teiginių santykis apie vertinamąją veiklą – 20:18, konsultacinę – 19:14, metodinę – 19:16, organizacinę – 1:0, tiriamąją – 1:0, visuomenės švietimo – 0:0. Tai rodo, kad tėvai ir pedagogai pozityviai vertino PPT atliekamas vertinimo, konsultavimo, metodinės pagalbos funkcijas.

Pedagogų nurodomos **teigiamos PPT veiklos charakteristikos (n=51)**, susijusios su **metodine PPT veikla (n=19)** (teikia pagalbą visiems, kas kreipiasi, padeda rasti sprendimą, turi parengę daug rekomendacijų – vaikui, tėvams, pedagogams, specialistams), **vertinimu (n=18)** (moka dirbti komandoje, kompetentingi specialistai, gerai atlieka diagnostinį darbą, tiksliai įvertina, gerai žino įstatymus, geri santykiai su vaiku ir tėvais, įsiklauso į mokyklų prašymus, nori padėti vaikui, labai naudingas vaiko daromos pažangos sekimas, suprantamai išaiškina vertinimo rezultatus), **konsultavimu (n=14)** (išsamus konsultavimas, pagirtinas darbas su tėvais, geras jų konsultavimas,

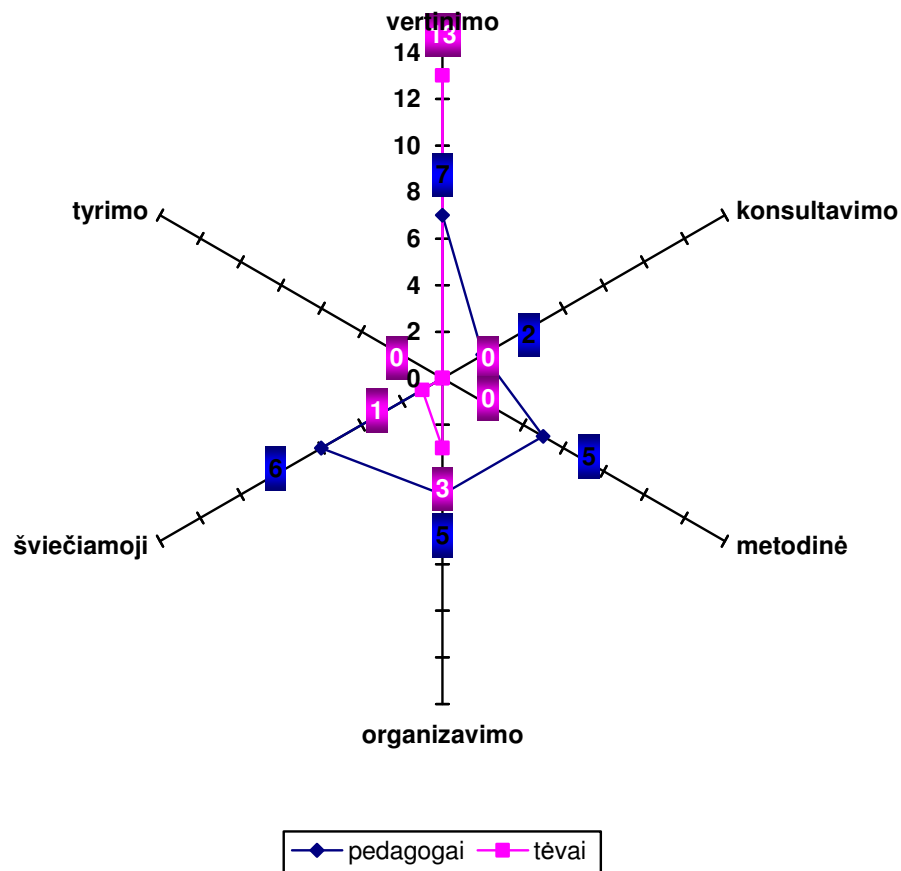
konsultuojami mokytojai, nuolat su jais bendradarbiaujama, teikiamos konsultacijos šeimai, konsultavimai geranoriški, saugi aplinka).

Tėvų nurodomos **teigiamos charakteristikos (n=57)**, susijusios su **vertinimu (n=20)** (*laikosi konfidencialumo; mato gerąsias vaiko puses; pastabūs problemoms; kalbamas su vaiku, jie lieka patenkinti; ieško bendrų sprendimų; išklauso tėvų nuomones; vertinimų aptarimų metu atsako į klausimus, paaiškina rekomenduojamų ugdymo programų ypatumus; pastebi vaiko daromą pažangą; leidžia tėvams dalyvauti vertinimo procese; gerai dirba komandoje, nenuvertina vaiko*), **konsultavimu (n=19)** (*kalba suprantama, aiški; specialistai mandagūs, atidūs, paslaugūs, taktiški, nesmerkiantys, nebaisu klausti, konsultuoja tėvus; kompetentingi specialistai, kokybiškos paslaugos; gelbsti psichologų konsultacijos; teikia ilgalaikes konsultacijas; supažindina su tėvų teisėmis dėl ugdymo*), **metodine pagalba (n=16)** (*teikia rekomendacijas, supažindina su informacinių leidinių turiniu; apmoko darbui su vaiku namuose; už tęstinumą, rekomendacijų peržiūrėjimą; teikia patarimus; teikia rekomendacijas ir mokyklai, padeda spręsti ugdymo problemas su mokykla; padeda vaikui; padeda pasirinkti ugdymo įstaigą*), **veiklos organizavimu (n=1)** (*suderina vertinimų, konsultacijų laiką su tėvais*), **tyrimu (n=1)** (*atlieka tyrimus dėl profesijos pasirinkimo*).

Tėvai ir pedagogai palankiausiai vertina dvi PPT funkcijas – psichopedagoginį vertinimą ir rekomendacijų (realizuojamų konsultuojant, teikiant metodinę pagalbą) teikimą. Respondentai geriausiai vertino PPT specialistų atliekamą bendrą vertinimo rezultatų aptarimą, gerą specialistų kompetenciją, jų gebėjimą atskleisti vaiko galias, pastebėti problemas bei konsultuoti visus ugdymo proceso dalyvius (vaiką, tėvus, pedagogus, specialistus).

Neefektyvios PPT charakteristikos

Teiginiai, atskleidžiantys PPT veiklos trukdžius, menką veiklos efektyvumą, sudaro 20% visos respondentų pateiktos informacijos. Vidutiniškai kiekvienas respondentas nurodė po 1 teiginį. 12 respondentų nepateikė jokių teiginių. Tėvų ir pedagogų negatyvių vertinimų santykis panašus 1:1.

9 pav. Mokytojų ir tėvų negatyvūs PPT veiklos vertinimai

Tėvų ir pedagogų pateiktų negatyvių teiginių apie vertinamąją veiklą santykis – 13:7, konsultacinę veiklą – 0:2, metodinę – 0:5, organizacinę – 3:5, tiriamąją – 0:0, visuomenės švietimo – 1:6 (žr. 9 paveikslą). Daugiau neigiamų (kaip ir teigiamų) vertinimų respondantai nurodė kalbėdami apie vertinimo procesą (n=20). Kalbėdami apie PPT atliekamas organizavimo bei šviečiamosios veiklos funkcijas, respondantai negatyvių vertinimų nurodė 2 kartus mažiau, nei kalbėdami apie vertinimo funkciją. 11 respondentų (6 tėvai ir 5 pedagogai) PPT vykdomai veiklai nepateikė jokios kritikos (*nėra už ką; dirba gerai*).

Pedagogų nurodomos **neigiamos** PPT charakteristikos (**n=25**), susijusios su **vertinimu PPT (n=7)** (*ilgai aprašinėja; per trumpą laiką nustato vaiko gebėjimus; labai jau „sudėtingai“ atliekami intelekto nustatymo testai; ilgai reikia laukti vertinimo rezultatų, vertina tik PPT, mažai išvyksta vertinti į mokyklas...*), **metodine veikla (n=5)** (*lieka daug neaiškumų dirbant su pirmąkart įvertintu vaiku, nepateikia konkrečių rekomendacijų, sunku jas pritaikyti praktiškai pamokų metu,*

ypač, kai klasėje keletas mokinių su įvairiom programom; pasigendama programų ir knygų darbui, kai programos modifikuojamos ar adaptuojamos trūksta metodinės paramos pačioje ugdymo įstaigoje), **visuomenės švietimu (n=6)** (informacijos stoka lankstinukuose, publikacijų spaudoje, ap-sunkintas pačios tarnybos suradimas), **organizavimo funkcija (n=5)** (specialistų stoka, ilgas lau-kimas eilėje), bei **konsultavimu (n=2)** (psichologams konsultacijų metu kalbėtis tėvams suprantama, jų lygį atitinkančia kalba; konsultuojant vaikus, skirti pakankamai dėmesio tėvams, padėti suvokti vaiko situaciją, pajaut pačių atsakomybę).

Tėvų nurodomos **neigiamos** charakteristikos (**n=17**), susijusios su **vertinimu (n=13)** (įžei-džianti vertinimo dokumentacija, po kuria pasirašoma; stebina jos gausa, vertinant tą patį vaiką; netinkamas vertinimų laikas; nepakankamai sprendžiami ugdymo įstaigų parinkimo klausimai; pe-rnelyg gilinasi į šeimos situaciją; pataikauja mokykloms dėl programų parinkimo, neturi būti dažni vertinimai PPT, ilgai trunkantys vertinimai, tėvų dalyvavimas formalus; tėvus reikėtų kviestis tik aptarimams) ir **organizavimo funkcija (n=3)** (nepritaikytos patalpos, menkas vaikų užimtumas laukiamajame, ilgas ir nuobodus laukimas) bei **visuomenės švietimu (n=1)** (nesiskelbia internete).

Pedagogų ir tėvų pateikti vertinimai išryškino, kad PPT psichopedagoginio vertinimo funk-cija sulaukė daugiausiai kritikos. Tai rodo, kad respondantai gerai susipažinę su šia PPT veiklos sritimi ir gali pateikti tiek pozityvių, tiek negatyvių vertinimų. Lyginant su pozityviais teiginiais, neigiamų pateikė 2 kartus mažiau (pozityvių ir negatyvių teiginių santykis 2:1).

Abiejų respondentų grupių vertinimai išryškino dominuojančius palankius PPT veiklos veiksnius (vaiko galių įvertinimas, dalijimasis patirtimi, ugdymo dalyvių nuomonių išklausymas, įtraukimas į partneriškus santykius, pagalbos teikimas ir kit.), kurie atspindi pozityvų PPT veikos kryptingumą. Negatyvūs respondentų vertinimai rodo PPT veiklos tobulėjimo būtinumą ir kryptį.

2 lentelė

PPT atliekamų funkcijų vertinimas

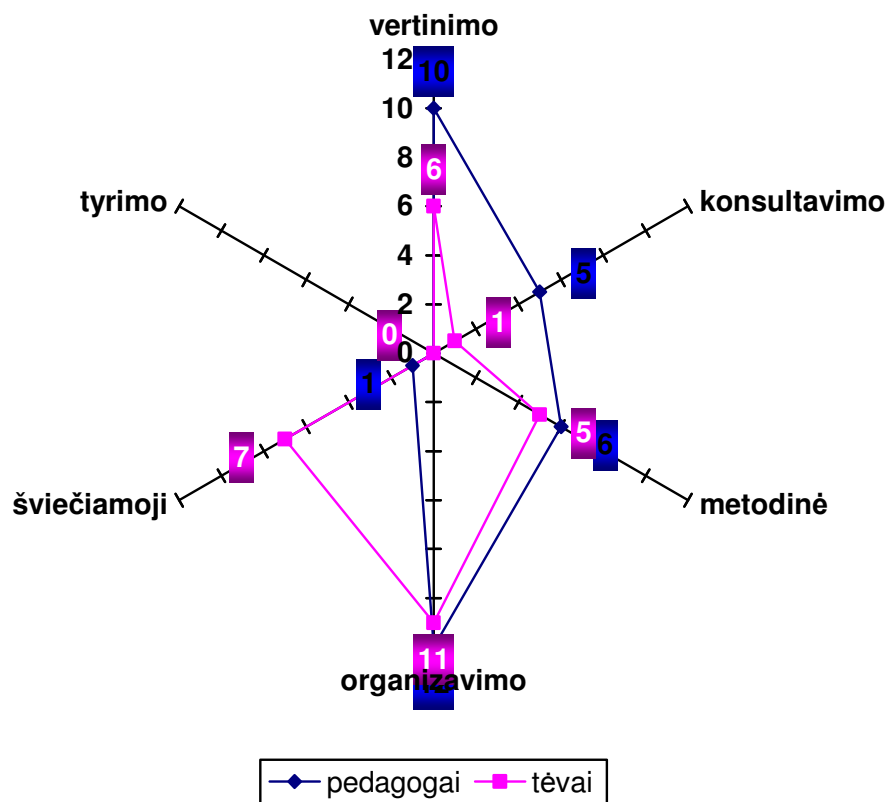
Informacijos pobūdis	Respondantai	PPT atliekamų funkcijų vertinimai (teiginių skaičius)					
		Vertinimo	Konsultavimo	Metodinė	Organizavimo	Visuomenės švietimo	Tyrimo
Negatyvi	Tėvai	13	0	0	3	1	0
	Pedagogai	7	2	5	5	6	0
Pozityvi	Tėvai	20	19	16	1	0	1
	Pedagogai	18	14	19	0	0	0

Pagal PPT atliekamas funkcijas (žiūrėti 2 lentelę) respondentai pozityviau vertino vertinimo, konsultavimo ir metodinę PPT veiklą. Negatyviau vertino – vertinimo, visuomenės švietimo, organizavimo PPT veiklą. Tėvai pozityviau vertino konsultavimo ir metodinę PPT funkcijas. Tai rodo teigiamas tėvų nuostatas gaunamos rekomendacinės informacijos atžvilgiu. Pedagogai geriausiai vertino PPT konsultavimo ir vertinimo funkcijas.

2.3.4 Poreikio pokyčiams analizė

Interviu buvo aiškinamasi ne tik PPT realizuojamų funkcijų prioritetai, bet ir poreikis PPT veiklos pokyčiams, kaitos kryptys.

Teiginiai, atskleidžiantys poreikį pokyčiams, sudarė 30% visos respondentų pateiktos informacijos. Vidutiniškai kiekvienas respondentas nurodė po 1 teiginį. 8 respondentai nepateikė jokių teiginių (*minusų nemato, tarnybos savo darbą atlieka gerai*).

10 pav. Nurodomos PPT veiklos kaitos kryptys (teiginiai)

Tėvų ir pedagogų pateiktų teiginių, atskleidžiančių poreikį pokyčiams, skaičius ir santykis: apie vertinimo veiklą – 6:10, apie konsultacinę veiklą – 1:5, metodinę – 5:6, organizacinę – 11:12,

tiriamąją – 0:0, visuomenės švietimo – 7:1 (žr.10 paveikslą). Daugiausiai siūlymų respondentai nurodė organizavimo proceso tobulinimui (n=23). Respondentai pageidavo derinti vertinimą, konsultacijų laiką, spręsti laukimo eilėje, vertinimo pažymų gavimo trukmės, tarnybos specialistų stokos (*trūksta socialinių pedagogų, psichologų, vaikų psichiatrų, surdopedagogų*) ir kitus organizacinius klausimus. Siūlomos PPT veiklos kaitos kryptys, jų analizė rodo, kad pokyčių svarba pedagogams ir tėvams vienodai reikšminga realizuojant PPT organizavimo, vertinimo, metodinę veiklos funkcijas. Respondentų nuomonės išsiskiria, tėvams daugiau pokyčių siekiant visuomenės švietimo srityje (7:1) (*renginių, paskaitų, informavimo internete, spaudoje*), o pedagogams - konsultavimo veikloje (1:5) (*konsultacijų - vaikui, tėvams, pedagogams*) (žr. 10 pav.).

Kaitos krypčių, vertinant PPT tyrimo, prevencinę veiklą respondentai nenurodė. Įvairios prevencijos programos, kurios inicijuojamos siekiant išvengti pedagogines, psichologines ir socialines problemas sukeliančių priežasčių, vis dar yra pačių PPT specialistų reikalas. Tikėtina, kad respondentai nebuvo susidūrę su šia PPT veiklos sritimi, todėl nepateikė nei teigiamų, nei neigiamų vertinimų, bei nematė būtinumo plėtoti šią sritį. Mažiausiai pokyčių pedagogai tikisi realizuojant visuomenės švietimo funkciją (*skirti dėmesio ugdymo įstaigų vadovų kompetencijos kėlimui specialiojo ugdymo klausimais*), tėvai – konsultavimo funkcijai (*konsultuoti vaikus, tėvus, o ne vertinti*).

Pedagogų nurodomos PPT **kaitos kryptys (n=34)**, susijusios su **organizavimo funkcija (n=12)** (*mažinti darbo valandų skaičių, didinti specialistų etatų skaičių, mažinti ilgą laukimą eilėje konsultacijų metu, inicijuoti įstatymų suderinamumą, mažinti dokumentacijos kiekį, kontroliuoti mokyklų SPV poreikių tenkinimą, spręsti vaiko palydėjimo iki PPT klausimus*), **vertinimu (n=10)** (*vaiko tyrimui reikėtų didesnių darbo sąnaudų, skiriama tam nepakankamai laiko, keistinas vertinimo laiko paskirstymas, dažnai užtrunkantis per ilgai, nedarant pertraukų; ilgai reikia laukti pažymų; pačių vertinimų, vertinimo metu skirti daugiau dėmesio mokytojo nuomonei apie vaiko galias*), **metodine pagalba (n=6)** (*daugiau bendrauti ugdymo įstaigose, reikia konsultacijų dėl darbo su specialiujų poreikių vaikais, konsultacinių išvykų, platesnių, žodinių, praktinio pobūdžio, ne tik raštinėkų rekomendacijų, aiškiai nurodyti neskaičiuotinas klaidas, nurodyti kaip vertinti pasiekimus, kaip atpažinti problemas ankstyvajame amžiuje*), **konsultavimu (n=5)** (*konsultuoti spaudoje; daugiau laiko skirti tėvų konsultacijoms; daugiau psichologinių konsultacijų vaikams su elgesio sutrikimais; konsultacijų šeimai, individualių, išsamių konsultacijų pedagogams dėl programų pritaikymo klausimais; anonimiškų konsultacijų bei* **visuomenės švietimu (n=1)** (*skirti dėmesio ugdymo įstaigų vadovų kompetencijos kėlimui specialiojo ugdymo klausimais*).

Tėvų pageidaujamos PPT kaitos kryptys (n=30), susijusios su **organizavimo funkcija** (n=11) (*didinti, plėsti specialistų etatų skaičių (trūksta socialinių pedagogų, psichologų, vaikų psichiatrų, surdopedagogų...), derinti vertinimų, konsultacijų laiką, sprendžiant laukimo laiko trukmės klausimus, tarnybos specialistų darbo laiką, patalpų stygiaus ir viešumo klausimus; koreguoti, mažinti dokumentų pildymą ir parašų gausą*), **visuomenės švietimu** (n =7) (*renginių, paskaitų, tėvų klubų steigimo klausimų sprendimas; plėsti informacijos teikimą internete, spaudoje*), **vertinimu** (n=6) (*programų adaptavimą skirti tik esant intelekto sutrikimui; trumpinti vertinimų laiką; greitesnio pažymų išdavimo; atsižvelgiant į individualias situacijas, pavyzdžiui, jei tėvai turi fizinę negalią, supažindinti juos su vertinimo rezultatais namų sąlygomis*), **metodine pagalba** (n= 5) (*PPT specialistų nuomonė turi būti svari ugdymo įstaigoms, tėvams; teikti konsultacijas ir vertinimus ugdymo įstaigose; užtikrinti tęstinumą, kontroliuojant ugdymo įstaigas, tenkinant individualius vaiko poreikius*), **konsultavimu** (n =1) (*konsultuoti vaikus, tėvus, o ne vertinti*).

Tėvai ir pedagogai PPT veiklos funkcijų optimizavimo siekia nevienodai, tačiau tikėtina, kad atsižvelgimas į išsakytus tiriamųjų poreikius ir jų derinimas padėtų optimizuoti PPT veiklą.

3 lentelė

PPT veiklos kaitos kryptys

Informacijos pobūdis	Respondentai	PPT veiklos kaitos kryptys (teiginių skaičius)					
		Vertinimo	Konsultavimo	Metodinė	Organizavimo	Visuomenės švietimo	Tyrimo
Kas keistina	Tėvai	6	1	5	11	7	0
	Pedagogai	10	5	6	12	1	0
Negatyvi	Tėvai	13	0	0	3	1	0
	Pedagogai	7	2	5	5	6	0

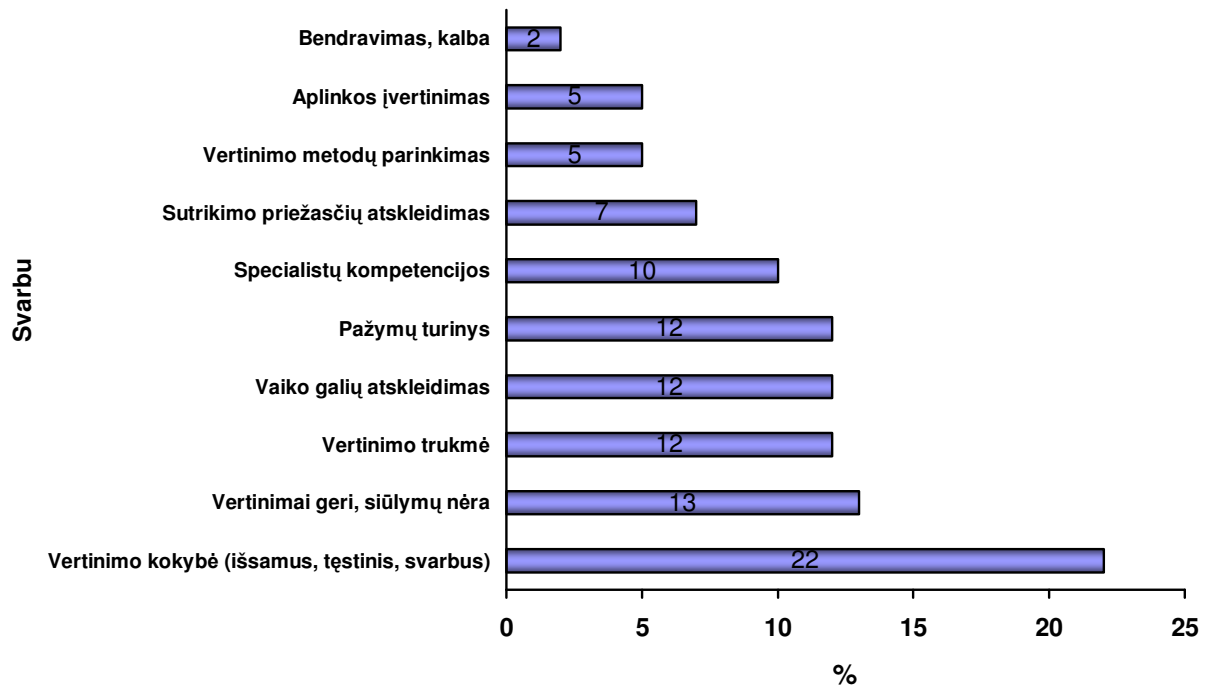
Realizuojant pažinimo, konsultavimo, organizacinę, visuomenės švietimo bei metodinę funkcijas negatyvumo kriterijai tampa atsvara, siekiant PPT veiklos pokyčių. Tai paaiškinama tuo, kad respondentai nurodė trukdžius, kuriuos vėliau pateikė kaip tai, kas keistina. Kaip pavyzdį pateikiame respondentų teiginių palyginimą. Pavyzdžiui, tai, kas **negatyvu konsultavime nurodė:** *psichologai konsultacijų metu nekalba tėvams suprantama, jų lygi atitinkančia kalba; konsultuojant vaikus, nepakankamai skiria dėmesio tėvams, trūksta pagalbos padedant suvokti vaiko situaciją, pajauti pačių atsakomybę.*

Siūlomos konsultavimo kaitos kryptys buvo: konsultuoti spaudoje; daugiau laiko skirti tėvų konsultacijoms; daugiau psichologinių konsultacijų vaikams su elgesio sutrikimais; konsultacijų šeimai, konsultuoti suprantamai; individualių, išsamių konsultacijų pedagogams programų pritaikymo klausimais; anonimiškų konsultacijų.

2.3.5 Pedagogų siūlymai, kaip efektyvinti PPT

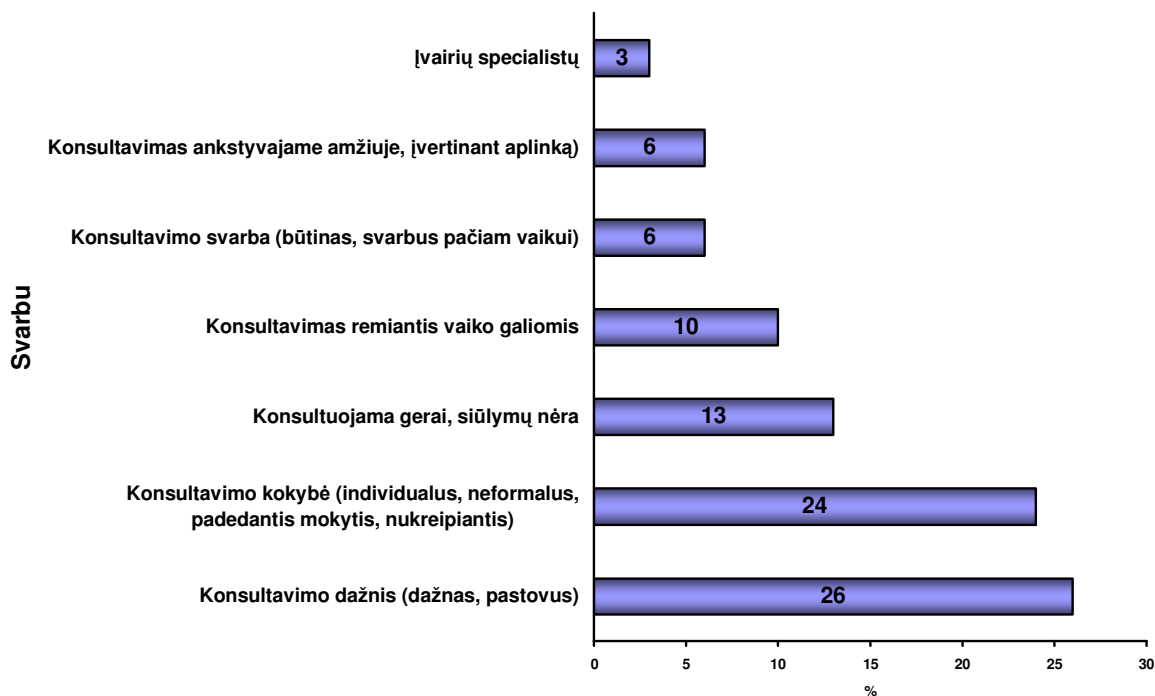
Svarbią informacijos dalį sudaro respondentų pedagogų siūlymai, kaip efektyvinti PPT atliekamas funkcijas. Respondentų nuomonės tyrime suvienytos į kategorijas, praktinio pritaikymo požiūriu reiškia, kad jos aktualios daugeliui pedagogų, ugdančių specialiųjų poreikių vaikus. Reitingai atskleidžiami stulpelinėmis diagramomis. Respondentai palankiausiai vertino PPT veiklą, nukreiptą į vaiką, jo pažinimą, konsultavimą, rekomendacijas. Kiekvienai šiai funkcijai skyrė po 13 % tam, kad ji jau išplėtotą, realizuojama gerai (žr. 11, 12, 13 paveikslus).

11 pav. Veiklos sritis - vaiko tyrimas ir vertinimas, %

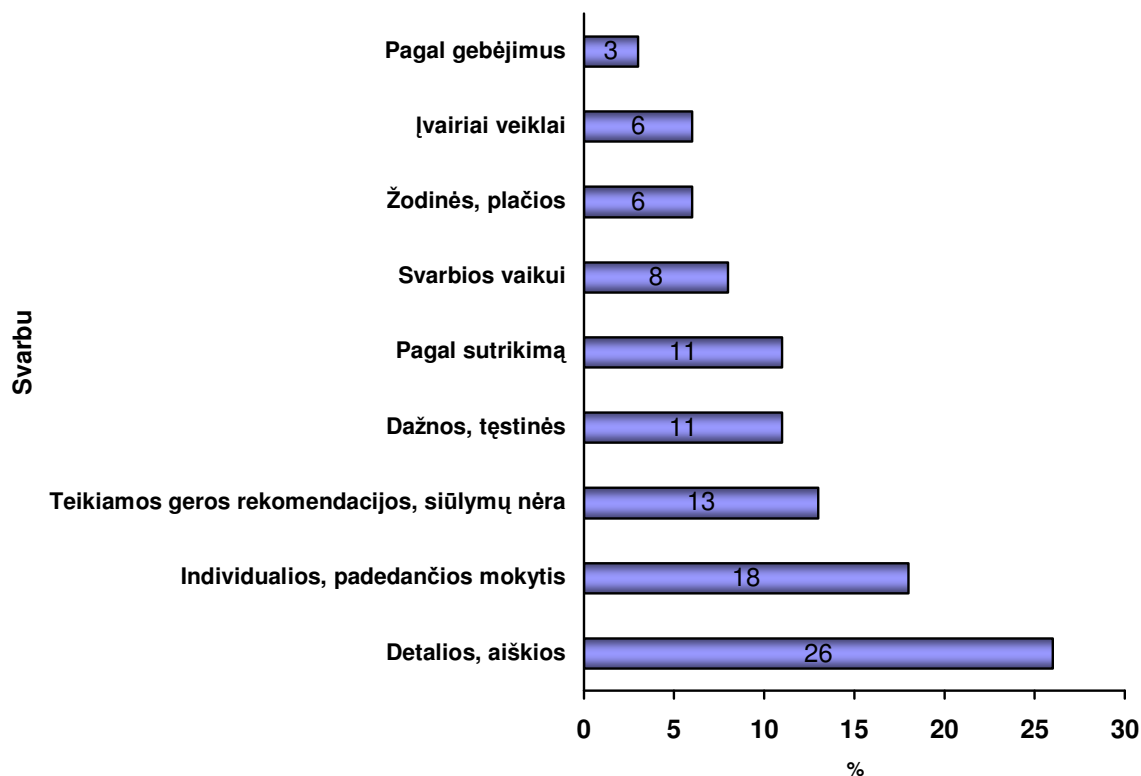
Svarbiais vaiko pažinime ir vertinime respondentai laiko vertinimo kokybę (vertinimas privalo būti išsamus, tęstinis, individualus ir pan.), vaiko galių atskleidimą, pažymų turinį (fiksuoti ką vaikas gali, sieti su praktine veikla), vertinimo trukmę (jei stebimas nuovargis, tyrimą tęsti kitą dieną, skirti daugiau laiko), specialistų kompetencijas (svarbi tyrėjo kompetencija). Iš specialistų

respondentai tikisi *kalbos paprastumo, aiškumo, vertinimo charakteristikų aprašymo ne moksliniais terminais, bei gebėjimo pažinti vaiko artimiausią aplinką ir ją įvertinti*. Dalis respondentų (12%) tikisi, kad vertinimo metu bus naudojami standartizuoti metodai, kurie padės atskleisti sutrikimų priežastis, kas „*leis geriau prognozuoti vaiko mokymosi galimybes, daryti sprendimus, atsakyti, ar tikslinga ugdyti pagal specialiąją programą*“. Respondentai, pateikdami siūlymus, tikisi vaiko įgailinimo atskleidžiant jo galias, prognozuojant mokymosi galimybes, objektyvaus vertinamosios informacijos atskleidimo dokumentuose, bei tikslingo ugdymo įstaigos parinkimo, pamiršdami apie inkluzinį ugdymą, kuris suprantamas, kaip „buvimas kartu“.

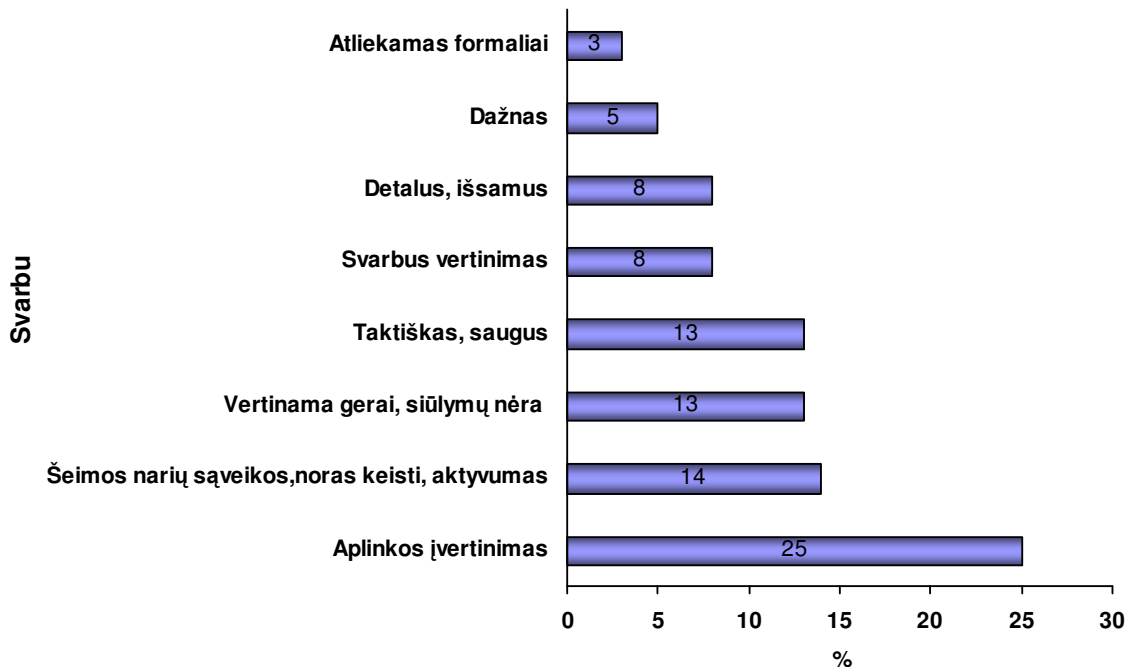
12 pav. Veiklos sritis - vaiko konsultavimas, %

Tyrimo rezultatai rodo (žr. 12 paveikslą), kad vaiko konsultavime prioritetai skiriami tam, kad konsultacijos būtų pastovios, dažnos, individualios, paremtos vaiko galiomis ir padedančios mokytis. Teiginiai, kad konsultacijos *dažnai vienkartinės, maža konsultacijų vyresnio amžiaus vaikams, yra siūlomi problemų sprendimo variantai, bet nenukreipiama į sprendimų ieškojimo kelią*, ir išsakyti prioritetai rodo konsultavimo kaitos kryptis. Dalis respondentų nurodo, kad konsultacijos turi būti svarbios pačiam vaikui, neformalios, teikiamos įvairių specialistų ir kuo ankstyvesniame amžiuje, atsižvelgiant į vaiko artimiausią aplinką.

13 pav. Veiklos sritis - rekomendacijos vaikui, %

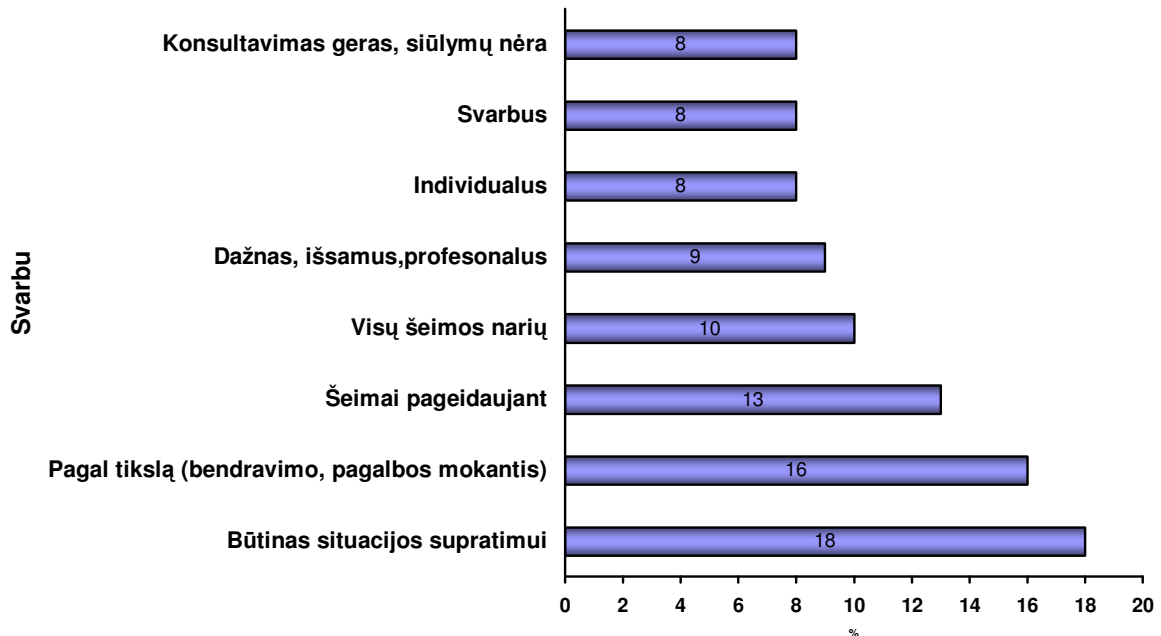
Kad rekomendacijos vaikui yra svarbios ir turi būti teikiamos, atspindi tik 8 % visų respondentų teiginių. Tai rodo, kad pedagogai nemato vaiko PPT rekomendacinės pagalbos gavėjų sąrašė. Daugiau patarimų, informacijos vaikui, tikimasi iš PPT organizuojamos konsultavimo funkcijos. 26% respondentų tikisi, kad teikiamos rekomendacijos bus detalios ir aiškios. Tai reiškia, kad vaikui aiškiai bus nurodomos ir raštu užfiksuojamos rekomendacijos, kuriose atsispindėtų konkretūs patarimai (kaip apeiti sunkumus, neprarast motyvacijos ir pan.). Nemaža dalis respondentų tikisi tęstinių, sekant jų vykdymą (11%), padedančių mokytis (18%) rekomendacijų. 11% respondentų nurodė ir tai, kad rekomendacijos turi būti teikiamos pagal vaiko negalę. Mažiau yra pageidaujama žodinių, plačios apimties, įvairioje veikloje pritaikomų rekomendacijų (žr.13 paveikslą).

14

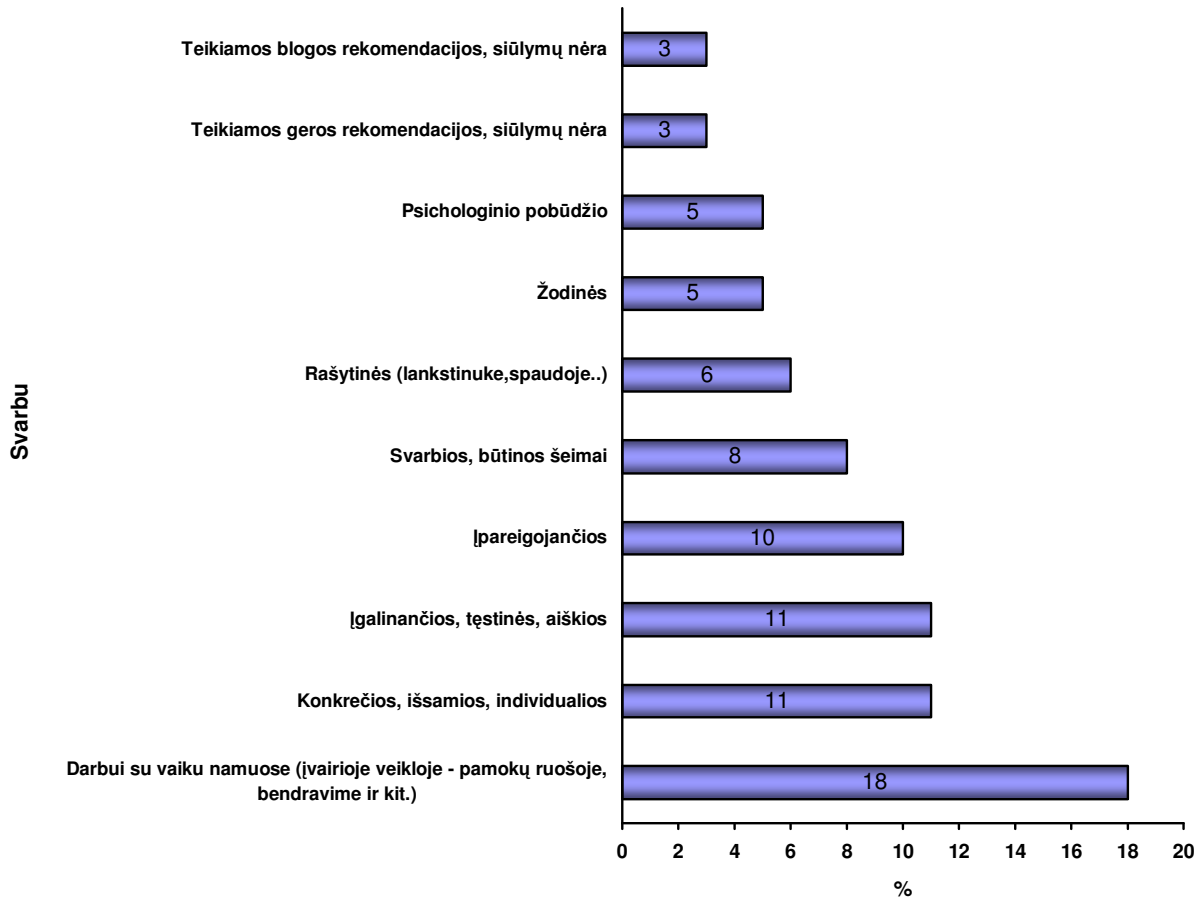
pav. Veiklos sritis - šeimos situacijos vertinimas, %

Tyrimo rezultatai rodo (žr.14 paveikslą), kad PPT atliekamą šeimos situacijos vertinimą 13% respondentų vertino kaip pakankamą. Respondentai šeimos situacijos pažinime pirmiausia išskėlė artimiausios aplinkos įvertinimą (25%). Konstatuojama, kad šeimos situacijos įvertinimas turi būti atliekamas taktiškai, nepažeidžiant tiriamųjų saugumo ir tuo pačiu privalo būti detalus, išsamus, įvertinant šeimos narių nuomones, polinkį keistis. Kad vertinimai vykdomi formaliai (*vertinama iš dokumentų, kuriuos pateikia ugdymo įstaigos*) nurodo 3% respondentų. Tyrimo rezultatai rodo, kad šeimos pažinime svarbus yra sąveikos kūrimas ir palaikymas (14%), t.y pagarba jų nuomonei ir jausmams, tėvų patirčiai ir norui keistis (*atkreipti dėmesį į šeimos nuomonių pasiskirstymą; gilintis tiek, kiek reikalinga efektyvios pagalbos teikimui; ar galima ką nors keisti*). Svarbu tai, kad nurodoma atsižvelgti į vidinius šeimos resursus (*tarpusavio santykius, šeimos individualumą*) ir išorinę paramą (*įvertinti šeimos - mokyklos, kitų institucijų ryšius, bendrą situaciją*). Nenurodoma šeimos situacijos vertinimo būdai, formos, neakcentuojama, kurie iš jų tėvams būtų priimtini. Siūlymai vertinti šeimos išteklių ribotumą pateikiami tam, kad galima būtų teikti patarimus, rekomendacijas šeimai (*įvertinti situaciją, ieškot artimiausios pagalbos silpniausiai grandžiai pašalint ir pastiprint*).

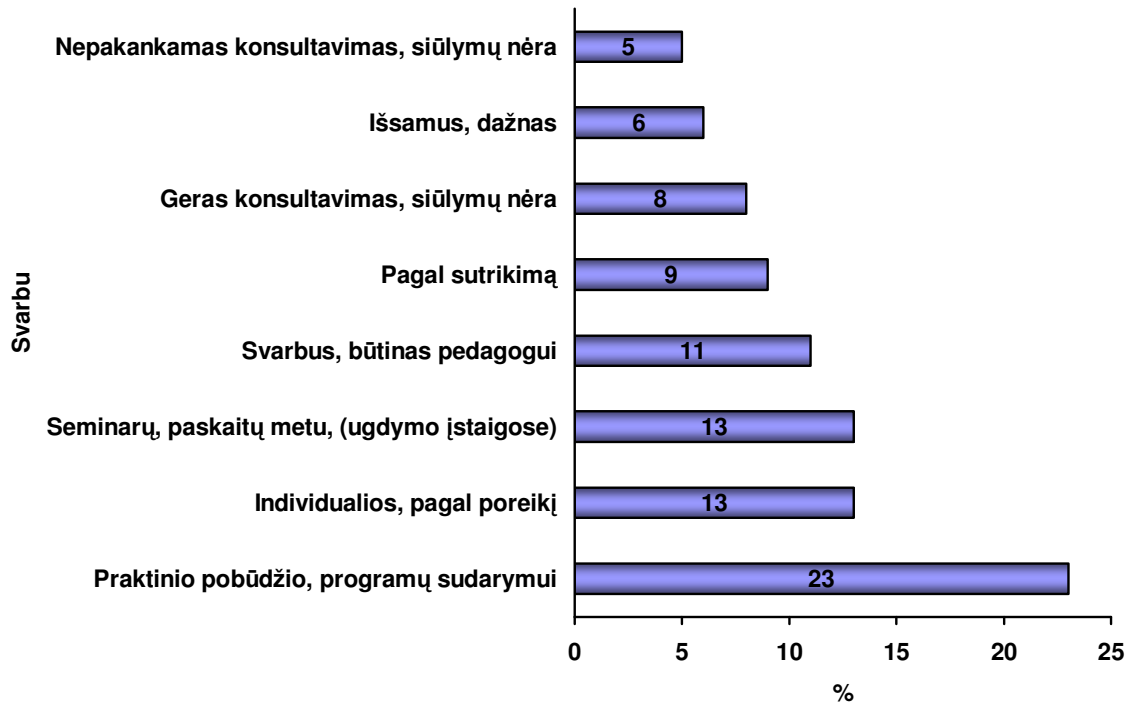
15 pav. Veiklos sritis - šeimos konsultavimas, %

Šeimos konsultavimo tikslas gali būti įvairus. Respondentų yra nurodoma (žr.15 paveikslą), kad pirmiausia jis turi būti savanoriškas, pagal šeimos poreikius (13%) (*tėvai patys turi norėt kreiptis*), tam, kad padėt suprast esamą situaciją (*ieškot vaikų interesus tenkinančių situacijų; pripažint negalę, ieškot pagalbos būdų*) (18%), padėt vaikui mokytis, negilinant problemų (16%). Mokantis padėti vaikui, yra iškeliamas bendro tikslo siekis, nurodant ko vengti. Nuoširdų tarpusavio bendravimą lengvina pozityviai formuluojamos problemos, todėl ne tik vaiko, bet ir šeimos konsultavime siūloma remtis vaiko galiomis (5%). Tyrimo rezultatų analizė rodo, kad siekiama visų šeimos narių konsultavimo (10%) ir siūloma tai daryti individualiai (8%), kad nesijaustų kalti prieš kitus šeimos narius. Konsultavimas turi būti individualus, išsamus, profesionalus, dažnas, skirtas bendravimui – tai sinonimai, kuriais respondantai apibūdina konsultavimo kokybę, kaip įgalinančią, padedančią įveikti išskylančius sunkumus, kurie įtakoja vaiko ugdymąsi.

16 pav. Veiklos sritis - rekomendacijos šeimai, %

Tyrimo rezultatai rodo (žr.16 paveikslą), kad teikiamos rekomendacijos šeimai privalo būti įpareigojančios (padėtų *stiprinti vaiko motyvaciją, siekti vieningo tikslo, nukreipiančios tėvus pareigai ir atsakomybei*) (10%) ir padedančios vaikui mokytis (18%) (*patarimų, kaip dirbti pamokų ruošos metu; kiek iš jo reikalauti; kokias pagalbines priemones naudoti; mokytis sekti vaiko daromą pažangą*). Vyrauja konkrečių, individualių rekomendacijų svarba (11%), teikiamų tiek žodžiu (5%), tiek raštu (6%). Daugiau yra laukiama psichologinio pobūdžio rekomendacijų. Tikimasi, kad teikiamos rekomendacijos bus tęstinės, įgalinančios, aiškios (*prieinamos, suprantamos paprastam žmogui, įgyvendinamos, o ne tik teorinės*) Tai, kad rekomendacijos šeimai yra būtinos ir svarbios, rodo 8% respondentų teiginių. Palankaus (*teikiamos geros*) ir priešiško (*teikiamos tik SUK-ui; teikiamos nepakankamai*) požiūrio į rekomendacijų teikimą šeimai respondentų nuomonės išsiskiria, tačiau ryškiau atsiskleidžia rigidiškumo, abejingumo pokyčiams nuostata (nepateikiami siūlymai ar abejojama jų nauda, galimybėmis pasinaudoti).

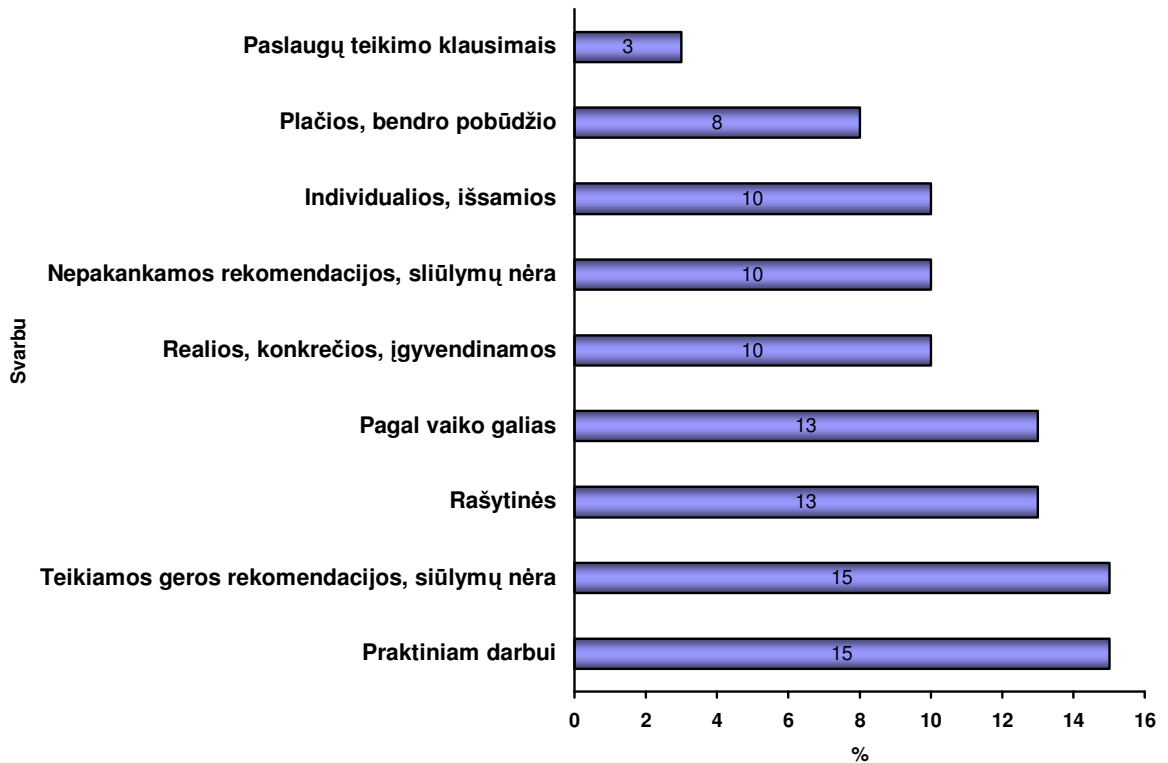

1

7 pav. Veiklos sritis - konsultacijos pedagogams, %

Pedagogams teikiamų konsultacijų (žr. 7 paveikslą) duomenų analizė rodo, kad siekiama praktinio konsultavimo, daugiausia sietino su programų sudarymu (23%) (*kuo kompensuoti vaiko silpnąsias puses; padėt sudarant adaptuotas BP; būdų, metodų parinkimo konkreitiems atvejams*). Tai rodo, kad į šį procesą dar nepakankamai įtraukiami visi ugdymo dalyviai ir vienam pedagogui, „susitvarkyti“ su ugdymo procese išskylančias sunkumais yra sunkiai įgyvendinama misija.

Konsultavimų pedagogams svarbą rodo tai, kad 11% respondentų teiginių yra nurodoma, kad tai svarbu ir būtina, teikiant pagalbą pedagogui ir 8% teigia, kad tai jau atliekama gerai. 5% respondentų stokoja informacijos arba nurodo nepakankamą pedagogų konsultavimą. Konsultacijų respondentai pageidavo ir individualių, analizuojant, aptariant, kas keistina pedagogų darbe, ir bendro pobūdžio, atsižvelgiant į tai, ko pageidauja patys pedagogai (pagal mokomąjį dalyką, vaiko turimą negalę).

18 pav. Veiklos sritis - rekomendacijos pedagogams, %

Svarbiausios rekomendacijos pedagogams, kaip matyti 18 paveiksle – rašytinės, realizuojamos praktikoje (28%). Daugiausia respondentų tikisi išsamių, pagal vaiko galias rekomendacijų, kaip išspręsti problemas (23%). Mažiausia pageidaujama plačių, didelės apimties rekomendacijų (8%). 10% respondentų nurodo lūkesčius gauti konkrečias, realiai įgyvendinamas, nukreipiančias savianalizei, paslaugų teikimo paieškai rekomendacijas. Nurodomas poreikis visa tai stiprinti, plėtoti.

Skyriaus išvados

1. Tėvų ir pedagogų atsiliepimuose dominuoja palankus požiūris į PPT atliekamą veiklą. Pedagogai nurodo 2 kartus, o tėvai 3 kartus daugiau teigiamų, nei neigiamų PPT veiklos vertinimų.
2. Teigiamiau vertinami šie PPT veiklos aspektai: vertinimas, konsultavimas ir metodinė veikla, prasčiau - visuomenės švietimas ir veiklos organizavimas.
3. Tėvų ir pedagogų nuomonės labiau sutampa, kalbant apie gerai realizuojamas PPT funkcijas. Nuomonės išsiskiria, nurodant PPT veiklos trukdžius. Tėvai nepateikia negatyvių vertinimų apie PPT metodinę ir konsultavimo funkcijas. Nuomonių skirtumus sąlygoja tai, kad tėvams trūksta informacijos apie savo vaidmenį tarnyboje, jie nepakankamai žino, kokios pagalbos tikėtis.
4. Pedagogai ir tėvai labiausiai pageidauja pokyčių realizuojant organizacinę, vertinimo, bei metodinę PPT funkciją. Mažiausiai pokyčių pedagogai pageidauja, realizuojant visuomenės švietimo, tėvai - konsultavimo funkcijas, nurodydami, kad tai pakankamai išplėtotos veiklos sritys.
5. Pedagogų teikiamuose siūlymuose daugiausiai akcentuojamas poreikis PPT teikiamų paslaugų kokybei, dažniui, trukmei, mažiausiai - pageidaujama plačių, didelės apimties, žodžiu teikiamų rekomendacijų; bendro pobūdžio, pagal sutrikimą konsultacijų; dažnų, formaliai atliekamų vertinimų. Ugdymo dalyvių nepakankama informacija apie teikiamas tarnybos paslaugas riboja siūlymų teikimą ir rodo, kad PPT menkai orientuota į ugdymo proceso dalyvių (ypač vaikų, tėvų) įgalinimą.

2.4. PPT psichopedagoginio vertinimo dokumentų analizė

Vertinamoji informacija.

Pažymų 5 formų tyrinys buvo analizuojamas pagal vertinamosios informacijos pobūdį: vaiko sutrikimo (negatyvios charakteristikos) ir jo galių apibūdinimą (pozityvios charakteristikos). Skaičiuoti vertinamieji teiginiai (prasminiai vienetai), atsižvelgiant į jų turinį, jie priskirti teiginių apie sutrikimą ar galias blokui (žiūrėti 4 lentelę).

4 lentelė

Vertinamoji informacija

Informacijos pobūdis (teiginių skaičius)								
Sutrikimas			Galios			Iš viso teiginių		
Σ	%	M	Σ	%	M	Σ	%	M
4294	69	36	1886	31	16	6180	100	52

Σ –teiginių skaičius (suma) %

M – teiginių vidurkis vienoje pažymoje

% - teiginių skaičiaus procentinė išraiška

PPT pildomos pažymos pasižymi tuo, kad jų turinys pakankamai išsamus. 119 PPT pažymoje vertinamosios informacijos nurodoma iš viso 6180 teiginių: vienoje pažymoje vidutiniškai 52 teiginiai, iš jų - 36 iliustruojantys sutrikimo charakteristikas ir 16 teiginių, iliustruojančių vaiko galias ir gebėjimus. PPT pažymose dominuoja sutrikimų charakteristikos, kurios sudaro 69% visos vertinamosios informacijos.

Apibūdindami sutrikimų charakteristikas PPT psichologai nurodo pažinimo procesų (atminties, mąstymo ir kt.), intelekto sutrikimus (*prasta trumpalaikė/ilgalaikė atmintis; sunkiai atgamina girdimųjų stimulų seką; sutrikusi girdimoji atmintis; skurdus sąvokinis mąstymas; ir kt.*), savireguliacijos bei elgesio sunkumus (*turi dėmesio perkėlimo problemų; psichinės veiklos tempas lėtas prasta žodinė reguliacija; prastas elgesio normų ir standartų išmanymas; savarankiškumo stoka ir kt.*) ir kt.

Specialieji pedagogai labiausiai akcentuoja mokymosi sunkumus (*skurdžios, nesistemos bendrosios žinios; adaptuotos programos neįveikė; žymus akademinis atsilikimas; prasti skaitymo įgūdžiai: skaito paraidžiai; nurašydamas daro klaidas; rašydamas diktuoju nepritaiko taisyklių;*

prasti matematiniai gebėjimai: neskiria skaičių skyrių, nesuvokia santykių „daugiau – mažiau“, neišsprendžia tekstinių uždavinių, nemoka daugybės lentelės ir kit.).

PPT logopedai išsamiai atskleidžia vaikų kalbos, kalbėjimo ir komunikacijos sunkumus (*sutrikusi foneminė klausa; painioja skardžiuosius ir dusliuosius priebalsius; netaria tam tikrų garsų; nepakankama garsinė analizė ir sintezė; silpnai sekasi sakinių daryba; siauras, primityvus, skurdus žodynas; nerišlus pasakojimas; rašydamas keičia, praleidžia raides; painioja grafiškai panašias raides; raštas neįskaitomas; silpni skaitymo įgūdžiai ir kt.).*

Informacija apie galias sudaro 31% visos vertinamosios informacijos, pateiktos pažymose.

Psichologai nurodo vaikų pozityvias pažinimo charakteristikas (*gera ilgalaikė ir trumpalaikė girdimoji ir regimoji atmintis; geras sąvokinis mąstymas; pakankamas abstraktus mąstymas ir kt.*), savireguliacijos ir elgesio charakteristikas (*pakankamas dėmesys; pilnavertis, pakankamas kontaktas; adekvatus elgesys ir kt.*).

PPT pedagogai atskleidžia ir aprašo vaikų mokymosi pasiekimus (*pakankami skaitymo įgūdžiai; pažįsta spausdintines raides; su pagalba įvardija geometrines formas; apskaičiuoja plotą, perimetrą; skiria „daugiau – mažiau“ ir kt.*). Specialiųjų pedagogų yra atskleidžiami ir aprašomi vaikų mokymosi pasiekimai, galimybės dirbti.

Logopedai apibūdina vaiko kalbos, kalbėjimo ir komunikacijos gebėjimus (*taisyklinga tartis; išlavėjusi foneminė klausa; nedaro žodžių derinimo klaidų; nėra agramatiškas; geri garsinės analizės ir sintezės įgūdžiai; pakankamas žodynas ir kt.*). Logopedų apibūdinimai atskleidžia vaiko kalbos, kalbėjimo ir komunikacijos gebėjimus: tartį, suvokimą klausa, foneminės klausos išlavėjimą, gramatinę kalbos sandarą, žodyną, rišlią kalbą.

Įvairiose pažymose nustatyti nemaži individualūs skirtumai. Didžiausias vienoje pažymoje pateiktų teigiamų teiginių skaičius – 48 (116 pažyma). Dvejose pažymose (18, 43 pažyma) visai neatliekamas vaiko gebėjimų aprašymas, pateikiami tik sutrikimą apibūdinantys teiginiai. Dažniausiai vienoje pažymoje yra pateikiama po 19 pozityvių teiginių. Tuo tarpu didžiausias vienoje pažymoje pateiktų apie sutrikimą teiginių skaičius – 80 (70 pažyma). Dažniausiai buvo teikiami 35 neigiamų teiginių apibūdinimai (žiūrėti priede Nr.4).

Vertinamosios informacijos vertinimo pažymose analizė rodo, kad

- dominuoja neigiamoji vertinamoji informacija apie vaiką (69% visos vertinamosios informacijos), akcentuojami sutrikimo požymiai; neigiamų charakteristikų dominavimas pažymose (5 forma) statistiškai patikimas ($p < 0,001$, pagal Wilcoxon).^{IV}

---

^{IV} darbo autorė atliko pirminį medžiagos sutvarkymą ir apdorojimą, o statistinį duomenų apdorojimą atliko tyrimo „PPT veiklos veiksmingumas“ autoriai J. Ruškus, A. Ališauskas, O. Šapelytė.

Rekomendacinė informacija.

PPT pažymoje (5 forma) rekomendacinė informacija teikiama 4 grafoje (Išvada apie specialiuosius ugdymosi poreikius: siūlomos ugdymo programos, alternatyvūs mokymo būdai, atraminė medžiaga ir kt.).

Rekomendacinė informacija buvo analizuojama šiais aspektais:^V

- pagal turinį (detali, išsami, aiškaus turinio ar formali, nedetalizuota, neaiškaus turinio);
- pagal sritį (pedagoginė, psichologinė, socialinė pagalba);
- pagal adresatą (skirta pedagogui, tėvams, vaikui).

Vertinamosios ir rekomendacinės informacijos santykis parodytas 5 lentelėje. Apibūdinant vaiką, dominuoja vertinamoji informacija.

5 lentelė

Vertinamosios ir rekomendacinės informacijos santykis

Informacijos pobūdis	Teiginių skaičius pažymose (5 forma)		
	Σ	%	M
Rekomendacinė	412	6	4
Vertinamoji	6163	94	52

PPT pažymose (5 forma) vertinamosios informacijos 15 kartų daugiau, nei rekomendacinės. Vertinamoji informacija sudaro 94%, o rekomendacinė - 6% vaiko pedagoginio psichologinio vertinimo turinio. Vaiko psichopedagoginio vertinimo dokumentuose (5 forma) statistiškai patikimai ($p= 0,001$, Wilcoxon testas) dominuoja vertinamoji informacija rekomendacinės informacijos atžvilgiu.^{VI}

^V kriterijai sudaryti ir taikyti darbe: J. Ruškus, A. Ališauskas, O. Šapelytė. PPT veiklos veiksmingumas. (2006).

^{VI} darbo autorė atliko pirminį medžiagos sutvarkymą ir apdorojimą, o statistinį duomenų apdorojimą atliko tyrimo [36] autoriai J. Ruškus, A. Ališauskas, O. Šapelytė.

Rekomendacinės informacijos turinys. Rekomendacine buvo laikoma tokia informacija, kuri atspindi teikiamą ar rekomenduojamą pedagoginę, psichologinę, socialinę ar kitokią pagalbą. Duomenys pateikiami 6 lentelėje. Detalia, aiškaus turinio informacija laikoma tokia, kai adresatui (pedagogui, tėvams, vaikui) aiškiai nurodomos ir raštu užfiksuojamos rekomendacijos, kuriose atspindi konkretūs patarimai, kaip individualizuoti darbą su vaiku (*leisti vaikui naudotis atramine medžiaga: daugybės lentelė ir matų lentelėmis; matematikos užduotis skirti dozuotai, atskiromis dalimis ir kt.*).

Formalia, nepakankamai aiškaus turinio rekomendacine informacija laikoma tokia, kuri adresatui neatskleidžia individualios pagalbos esmės, kai apsiribojama bendrais, unifikuotais, gana abstrakčiais nurodymais ir patarimais (*teikti specialiojo pedagogo, logopedo pagalbą; ugdyti modifikuojant bendrojo lavinimo programą ir kt.*).

PPT pažymose nurodoma 87% formalių, nedetalizuotų rekomendacijų ir tik 13% detalių, aiškaus turinio rekomendacijų.

Didžiausią dalį formalių rekomendacijų sudaro ugdymo programų (adaptuotų, modifikuotų ir kt.) skyrimas (36% atvejų), rekomendacijos teikti specialiojo pedagogo ir/ar logopedo pagalbą (27% atvejų), rekomenduojamas laikotarpis, kai skiriamas specialusis ugdymas (13% atvejų).

Detalioomis, aiškaus turinio rekomendacijomis laikytos tokios, kai konkrečios specialistų rekomendacijos pedagogams pridedamos (4 % atvejų) ir kiti konkretūs atvejai.

6 lentelė

Rekomendacinė informacija

Rekomendacinės informacijos turinys	Informacijos pobūdis (teiginių skaičius)								
	Pedagoginė pagalba			Psichologinė pagalba			Socialinė pagalba		
	Vaikui	Tėvams	Pedagogui	Vaikui	Tėvams	Pedagogui	Vaikui	Tėvams	Pedagogui
Detali, aiškaus turinio	0	5	29	0	6	9	0	0	0
Formali, nepakankamai aiškaus turinio	107	8	179	17	2	0	12	3	0

Pagal pagalbos sritį (pedagoginė, psichologinė, socialinė pagalba) akivaizdžiai dominuoja pedagoginė rekomendacinė informacija (žr. lentelę).

PPT pažymose (5 forma) pateikiamų pedagoginių, psichologinių ir socialinio pobūdžio rekomendacijų procentinis santykis 89:8:3. Tai suprantama, kadangi rekomendacijos dažniausiai adresuotos pedagogams, tėvams ir vaikams, o ne psichologams ar socialiniams pedagogams.

Pagal adresatą (kam skiriama rekomendacinio pobūdžio informacija) PPT pažymose (5 forma) dominuoja rekomendacijos pedagogams (58% visų rekomendacijų skaičiaus). Rekomendacijų tėvams dalis tesudaro 6%. Rekomendacijų pedagogams dominavimas statistiškai reikšmingas ($p=0,001$, Friedman testas).^{VII}

Gauti duomenys liudija, kad PPT pažymose vyrauja vertinamoji informacija apie vaiką. Teikiama rekomendacinė informacija, nepakankamai detali ir aiški. Dominuoja rekomendacinė pedagoginė informacija, adresuota pedagogams.

Skyriaus išvados

1. PPT pažymose neatsispindi ugdymo proceso dalyvių (ugdytinių, tėvų, pedagogų) lūkesčiai ir poreikiai.
2. PPT pažymose dominuoja negatyvi vertinamoji informacija apie vaiką.
3. Rekomendacinė informacija sudaro dešimtą dalį informacijos apie vaiką; vyrauja formali, nepakankamai detalizuota rekomendacinė informacija pedagogams.

---

^{VII} darbo autorė atliko pirminį medžiagos sutvarkymą ir apdorojimą, o statistinį duomenų apdorojimą atliko tyrimo[36] autoriai J. Ruškus, A. Ališauskas, O. Šapelytė.

Išvados

1. PPT paslaugų vartotojų (pedagogų ir tėvų) pateiktos informacijos analizė leidžia teigti, kad:

- 1.1. Dominuoja palankus tėvų ir pedagogų požiūris į PPT atliekamą veiklą.
- 1.2. Tėvų ir pedagogų vertinimai sutampa, apibūdinant gerai realizuojamas PPT funkcijas. Nuomonės išsiskiria, nurodant PPT veiklos trukdžius. Nuomonių skirtumus sąlygoja tai, kad tėvams trūksta informacijos apie savo vaidmenį PPT, jie nepakankamai žino, kokios pagalbos tikėtis.
- 1.3. Pedagogų teikiamuose siūlymuose akcentuojamas poreikis gerinti PPT teikiamų paslaugų kokybę, dažnį, trukmę.
- 1.4. Ugdymo dalyvių nepakankama informacija apie teikiamas tarnybos paslaugas riboja siūlymų teikimą ir rodo, kad PPT menkai orientuota į ugdymo proceso dalyvių (ypač tėvų ir ugdytinių) įtraukimą ir įgalinimą.

2. Psichopedagoginio vertinimo turinio PPT analizė leidžia teigti, kad:

- 2.1. PPT psichopedagoginio vertinimo dokumentuose nepakankamai atsispindi tėvų ir vaiko lūkesčiai bei poreikiai.
- 2.2. PPT psichopedagoginiame vertinime vyrauja neigiama vertinamoji informacija apie vaiką (jo sutrikimą ir negalę).
- 2.3. PPT pažymose dominuoja formalios, nedetalizuotos pedagoginio pobūdžio rekomendacijos pedagogams.
- 2.4. Neigiamų vaiko charakteristikų akcentavimas vertinimo pažymose prieštarauja įgalinimo siekiui, gali formuoti neigiamas ugdymo proceso dalyvių nuostatas į vaiką, turėti neigiamos įtakos vaiko, turinčio specialiųjų ugdymosi poreikių, savivertei ir jos raidai.

Rekomendacijos

1. Rengti ir diegti naujas psichopedagoginio vertinimo formas:
  - Vaiko psichopedagoginio vertinimo pažymų, skirtų ugdymo įstaigoms, prioritetai turėtų būti orientuoti ne į sutrikimo fiksavimą, o į vaiko individualių (specialiųjų) ugdymo(si) poreikių lygio ir pobūdžio apibūdinimą. Vertinimo dokumentuose turėtų geriau atsispindėti ugdytinio galios (kompetencijos).
  - Vaikų, tėvų lūkesčiai ir poreikiai turėtų būti ne tik išklausomi, bet ir užfiksuojami. 5 formų pažymose turėtų atsispindėti visų ugdymo(si) proceso dalyvių: vaikų, tėvų, pedagogų ir kt. poreikiai.
  - Pažymose turėtų būti labiau akcentuojama ne vertinamoji, bet rekomendacinė informacija vaikui, šeimai, pedagogui.
2. Per visų ugdymo proceso dalyvių įtraukimą, jų galių ir kompetencijų akcentavimą siekti, kad PPT veiklos pagrindu taptų įtraukimo, partnerystės ir įgalinimo metodologija.

Literatūra

1. Abberly, P. (1996). Work, Utopia and Impairment, in Barton (ed.) Disability and Society, London, Longman.
2. Adomaitienė, R. (2001). Specialiųjų poreikių asmenų ugdymo reformos nacionalinės strategijos projektas: Tyrimo ataskaita.
http://www.smm.lt/svietimo_bukle/doc/STRATEGIJA_RA.pdf. (žiūrėta 2007-02-22).
3. Ališauskas, A. (1998). Specialieji mokymosi poreikiai: pažinimas ir įvertinimas bendrojo lavinimo mokyklose. J. Ambrukaitis (Sud.). Specialiųjų poreikių vaikai. Šiauliai: Šiaulių universitetas, p. 119-130.
4. Ališauskas, A. (2001). Specialiųjų ugdymosi poreikių tenkinimas bendrojo lavinimo mokyklose: pokyčių analizė. Specialiųjų poreikių vaikų pažinimas ir ugdymas: mokslinės konferencijos medžiaga, p.6-11. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
5. Ališauskas, A., Miltenienė, L. (2001). Specialiųjų mokymosi poreikių tenkinimas: mokinių požiūris. Specialusis ugdymas, IV, 6 – 15. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
6. Ališauskas, A. (2002). Vaikų raidos ypatingumą ir specialiųjų ugdymo(si) poreikių įvertinimas. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
7. Ališauskas, A. (2003). Vaiko raidos ypatingumą ir specialiųjų ugdymosi poreikių pažinimas ir įvertinimas. J. Ambrukaitis (Red.). Specialiojo ugdymo pagrindai, p. 221 -260. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
8. Ališauskas, A. (2005). Specialiųjų ugdymo(si) poreikių turinčio vaiko vertinimo kontroversijos: įvertinimas ar nuvertinimas? Pedagogika. Mokslo darbai. Nr.79, p.161-166.
9. Ališauskas, A. (2004). Pedagoginių psichologinių tarnybų organizavimo ir veiklos planavimo prioritetai tenkinant specialiųjų poreikių turinčių vaikų edukacinius, psichologinius, socialinius poreikius. Tyrimo ataskaita. A. Ališauskas, tyrimo vykdytojai A. Ališauskas, R. Kišonienė, A. Mažylienė, O. Šapelytė, J. Urnikienė.
http://www.smm.lt/svietimo_bukle/doc/tyrimai/pedagog_psicholog_tarnybu_Tyrimo/ ataskaita doc.
10. Ališauskas, A., Ambrukaitis, J. (1993). Dėl specialiojo mokymo reformos. P. Dereškevičius (Sud.). Lietuvos švietimo reformos gairės, p.137-148. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.
11. Ališauskienė, S. (2003). Teoriniai ankstyvosios pagalbos pagrindai ir praktinis jų realizavimas. S. Ališauskienė (Sud.). Ankstyvasis ugdymas: dabartis ir perspektyvos, p.9-36. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.

12. Ališauskienė, S., Miltenienė, L. Bendradarbiavimas tenkinant specialiuosius poreikius. (2004). Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
13. Balčiūnas, D., Kardelis, K. Bendrojo lavinimo mokyklų vadovų ir pedagogų nuostatos dėl specialiųjų poreikių mokinių ugdymo. (2005). Šiauliai. Specialiojo ugdymo mokslinis centras.
14. Bateman, B. D. (1996). Better IEPs , p.19. Creswell, OR: Otterlnk.
15. Brendtro, L., Bacon, J. (1995). Youth Empowerment and Teamwork. In Garner H. G.(Ed.). Teamwork Models and Experience in Education, p. 55 – 71. USA: Allyn & Bason.
16. Daniels E.R., Stafford K. (2000). Specialiųjų poreikių vaikų integravimas. Vilnius: Gimtasis žodis.
17. Freire, P. (1985). The politics of education. South Hadley, MA: Bergin and Garvey.
18. Fullan, M.(1998). Pokyčių jėgos. Vilnius: Vilspa.
19. Galkienė, A. (2005). Heterogeninių grupių didaktika: specialieji poreikiai bendrojo lavinimo mokykloje. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
20. Gevorgianienė, V. (2003). Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas ugdant specialiųjų poreikių turinčius vaikus. J. Ambrukaitis (Red.). Specialiojo ugdymo pagrindai. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, p. 173- 195.
21. Hallahan, D.P., Kauffman J.M. (2003). Ypatingieji mokiniai. Vilnius:Alma littera.
22. Jucevičienė, P. (1996). Organizacijos elgsena.Kaunas: KTU.
23. Kasparavičienė G.,Sabaliauskienė R., Rimkienė R. (2002). Jūs ne vieni. Vilnius: Garnelis.
24. Loxley A., Thomas G. (1997) From Inclusive Policy to the Exclusive Real World: an international review//Disability & Society, Vol. 12, No. 2, pp. 273-291.
25. LR Specialiojo ugdymo įstatymas. (1998).
http://www.smm.lt/teisine_baze/doc/istatymai/viii-969htm-33k.- (žiūrėta 2007 -021-22).
26. LR švietimo įstatymas. (2003). http://www.smm.lt/teisine_baze/doc/istatymai/i-1489.htm.
27. LR švietimo ir mokslo ministro, LR sveikatos apsaugos ministro, LR socialinės apsaugos ministro įsakymas. (2002). Dėl specialiųjų poreikių asmenų sutrikimų ir jų laipsnių nustatymo ir specialiųjų poreikių asmenų priskyrimo specialiųjų ugdymosi poreikių grupei tvarkos. http://www.smm.lt/teisine_baze/doc/istatymai/02_132936898.htm. (žiūrėta2007 -021-22).

28. LR ŠMM, SA ministerijos, SAD ministerijos įsakymas. (2000). Asmens specialiųjų ugdymosi poreikių įvertinimo tvarka.
http://www.smm.lt/teisine_baze/doc/istatymai/00_122152783.htm. (žiūrėta 2007-02-22).
29. LR ŠMM įsakymas (2003). Dėl pedagoginės ir psichologinės pagalbos teikimo modelio.
http://www.smm.lt/teisine_baze/doc/istatymai/03-0625-ISAK-897.htm. (žiūrėta 2007 -021-22).
30. LR ŠMM įsakymas. (2003). Savivaldybės pedagoginės psichologinės tarnybos pavyzdiniai nuostatai. http://www.smm.lt/teisine_baze/doc/istatymai/03-12-24-ISAK-1880.htm. (žiūrėta 2007 -021-22).
31. LR vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga. Apibendrinimas. Dėl pedagoginių psichologinių tarnybų teikiamos psichologinės pagalbos efektyvumo problemų. 2006. Vilnius.
<http://vaikams.lrs.lt/apibendrinimai/apibendrinimas%20del%20ppt.htm> (žiūrėta 2007 -02-22).
32. Mikulėnaitė, L. (2003). Vaiko raidos tyrimas. S. Ališauskienė (Sud.). Ankstyvasis ugdymas: dabartis ir perspektyvos, p.37-53. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
33. Prasauskienė, A. (Red.) (2003). Vaikų raidos sutrikimai. Kaunas: Spindulys
34. Priestley, M. (1995). Dropping E's: the missing link in quality assurance for disabled people. *Critical Social Policy*, vol. 15, no. 2/3.
35. Ruškus J. Negalės fenomenas. Monografija. (2002). Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
36. Ruškus, J., Ališauskas, A., Šapelytė, O. (2006). Pedagoginių psichologinių tarnybų veiksmingumas.
http://www.smm.lt/svietimo_bukle/doc/tyrimai/PPT_ataskaita.pdf. (žiūrėta 2007 -021-22).
37. Seligman, M., Darling, B. (1989). *Ordinary Families, Special Children. A Systems Approach to Childhood Disability*. The Guilford Press. New York, London.
38. Strolaitė, S. (2003). Specialiojo ugdymo teisinis reglamentavimas. J. Ambrukaitis (Red.). *Specialiojo ugdymo pagrindai*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, p. 61.
39. Tarptautinė funkcionalumo, negalumo ir sveikatos klasifikacija. (2004). Pasaulinė sveikatos organizacija. Ženeva, 2001. Vertimas: A. Bagdonas. Vilnius: Vilniaus universitetas. Specialiosios psichologijos laboratorija.
40. Vaitkevičiūtė, V. (2001). *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Žodynas.
41. Гуторова А. Н. (2000). Что значит быть инвалидом? Москва: Центр лечебной педагогики. –Вып.3. –с.158-164.

THE ANALYSIS OF THE ACTIVITY OF THE PEDAGOGICAL PSYCHOLOGICAL SERVICES

The Master's Degree Thesis

Summary

The paper deals with the analysis of the activity of the Pedagogical Psychological services based on the point of view of the participants of educational process (educators, parents) and the content of assessment documents (5 forms filled by PPS).

Consistency of a qualitative and a quantitative research has been employed. The following methods of a semi – structured interview and a supplementary analysis of the content of the forms filled by PPS have been applied. A semi – structured interview helped to reveal the participants' attitude towards the general tendencies of the activities of PPS including those of assessment and cognition, consulting, recommendation rendering, methodology, investigation, activity management, education of society. The analysis of the PPS forms disclosed the content of the child's assessment through the following aspects: the character of the evaluative information (positive and/or negative), the relationship between the evaluative and recommendational information; the spheres of Pedagogical Psychological aid (pedagogical, psychological, and social), and the purpose (from the perspective of the participants of educational process). The criteria employed in the analysis had been used in the research by J.Ruskus, A.Alisaukas and O.Sapelyte. The descriptive statistics (percentage, mean, frequency) and non – parametric tests (Kruskal – Wallis, Wilcoxon) have been applied in the Thesis research.

The presence of 20 parents, 40 representatives from schools (educators, specialists) with children or pupils being assessed and consulted at Pedagogical Psychological Services provided informative data for the analysis. The research was carried on 119 forms of 5 applications filled by PPS and collected from 93 schools that had received service from 45 PPS.

The most important empirical conclusions that were drawn are:

1. The positive attitude of parents and educators towards the services provided by PPS is prevailing. Positive assessments of the parents and the educators on the performance of the functions of PPS coincide. However, the viewpoints towards the pitfalls in the activities of PPS differ. The differences in attitudes are mainly conditioned by the lack of information about the parents' role in the Service. What is more, parents do not know well enough what kind of help they should expect on the part of the Service.
2. The suggestions given by the educators accentuate the need for the improvement of the quality, frequency and the length of the services provided by PPS. The deficiency in information about the services provided by PPS limits the educators' abilities to propose their suggestions efficiently and points out to the statement that PPS are poorly oriented towards the involvement and enablement of the participants of educational process (parents and educators).
3. The documents of psychopedagogical assessment of PPS do not efficiently reflect the parents' or the child' expectations.
4. The psychopedagogical assessment emphasizes negative evaluative information about the child, including his/her impairment or disability and offers formal, lacking detail recommendations of pedagogical character for the educators.

The emphasis of the negative characteristics of the child in the application forms of assessment contradicts the objective of enablement, it can form negative attitudes of the participants of educational process towards the child and can have a negative effect on the child's with special educational needs self – esteem and its further development.

Keywords: Resistance, environmental factors, special children, integration, inclusion, enable, partnership, positivism, segregation, impairment, activity.

PRIEDAI

Klausimynas tėvams

Mieli tėveliai,

Siekiant įvertinti Psichologinės pedagoginės tarnybos (toliau PPT) paslaugų kokybę bei jų prieinamumą vaikams, tėvams, pedagogams bei specialistams, vykdoma tėvų, kurie su savo vaikais yra lankęsi PPT, apklausa. Jūsų nuomonė apie tarnybos veiklą, yra labai vertinga. Mes tikimės, jog Jūs geriausiai padėsite mums pastebėti PPT darbo trūkumus bei privalumus, patarsite, kaip tinkamiau organizuoti PPT darbą, kaip geriau padėti Jums, Jūsų vaikui bei Jūsų vaiko ugdymo įstaigai.

Anketa yra **ANONIMINĖ**. Jums nereikės įrašyti nei savo vardo, nei pavardės. Niekas nesužinos, jog jūs konkrečiai pildėte šią anketą. Mums yra svarbi Jūsų nuomonė!

Jūsų lytis:	☐ vyras ☐ moteris	Jūsų amžius	Jūsų vaiko amžius
Ar prieš tai lankėtės PPT?	☐ taip ☐ ne	Jūsų išsilavinimas	Jūs esate (kur dirbate?)
Jūsų vaikas lanko	☐ gimnaziją ☐ pagrindinę mokyklą ☐ pradinę mokyklą ☐ specialiąją mokyklą ☐ vaikų lopšelių darželį ☐ specialųjį vaikų darželį	Į PPT Jūs kreipėtės	☐ savarankiškai ☐ paskatinta(-s) kitų vaiko klasės/grupės vaikų tėvų ☐ paskatinta(-s) pažįstamų, giminaičių ☐ paskatinta(-s) pedagogų ☐ dėl to, jog buvo liepta

Dėl kokios priežasties Jūs lankėtės PPT?	
Prieš atvykdami į PPT su vaiku, ko tikėjotės?	
Ko bijojote?	

<p>Ką žinojote apie PPT prieš atvykdami kartu su savo vaiku?</p>	
<p>Ką dabar, po apsilankymo PPT, pasakytumėte savo pažįstamam, kuris ruošiasi atvykti į PPT?</p>	
<p>Kokius 3 dalykus pirmiausiai pakeistumėte PPT, jei čia dirbtumėte?</p>	<hr/> <hr/> <hr/>
<p>Už ką norėtumėte pakritikuoti PPT?</p>	<hr/> <hr/> <hr/>
<p>Už ką galėtumėte pagirti tarnybą?</p>	<hr/> <hr/> <hr/>

Klausimynas pedagogams

Mieli pedagogai,

Siekiant įvertinti Psichologinės pedagoginės tarnybos (toliau PPT) paslaugų kokybę bei jų prieinamumą vaikams, tėvams, pedagogams bei specialistams, vykdoma pedagogų, kurie su savo ugdytiniais yra lankęsi PPT, apklausa. Jūsų nuomonė apie tarnybos veiklą, yra labai vertinga. Mes tikimės, jog Jūs geriausiai padėsite mums pastebėti PPT darbo trūkumus bei privalumus, patarsite, kaip tinkamiau organizuoti PPT darbą, kaip geriau padėti Jums, Jūsų vaikui bei Jūsų vaiko ugdymo įstaigai.

Anketa yra **ANONIMINĖ**. Jums nereikės įrašyti nei savo vardo, nei pavardės. Niekas nesužinos, jog jūs konkrečiai pildėte šią anketą. Mums yra svarbi Jūsų nuomonė!

Jūsų lytis:	☐ vyras ☐ moteris	Jūsų amžius	Jūsų darbo stažas
Jūs dirbate	☐ gimnazijoje ☐ pagrindinėje mokykloje ☐ pradinėje mokykloje ☐ specialiojoje mokykloje ☐ vaikų lopšelyje darželyje ☐ specialiajame vaikų darželyje ☐ vidurinėje mokykloje	Į PPT Jūs kreipėtės	☐ dėl vaiko patiriamų sunkumų mokykloje ☐ dėl pagalbos dirbant su specialiuoju poreikiu vaikais ☐ dėl esamų sunkumų su klase/grupe ☐ dėl esamų sunkumų su vaiko(-ų) tėvais ☐ dėl to, jo reikia palydėti vaiką ☐ yra poreikis konsultuotis kitais klausimais
Ar prieš tai lankėtės PPT?	☐ taip ☐ ne	Jūs esate?	☒ specialusis pedagogas ☐ pedagogas ☐ logopedas ☐ direktoriaus pavaduotojas (SUK pirmininkas) ☐ socialinis pedagogas ☐ darželio auklėtoja
PPT			
<i>Įvardinkite 3 sritis, kurias norėtumėte pakeisti PPT veikoje</i>			
<i>Įvardinkite 3 sritis, už ką galėtumėte pakritikuoti PPT?</i>			

<i>Ivardinkite 3 sritis, už ką galėtumėte pagirti PPT?</i>		
<i>Įsivaizduokite, jog esate ekspertas(-ė). Nuo jūsų vertinimo priklauso ar pratęsiama PPT ir SUK veikla. Pabandykite įvertinti įvardintas veiklos sritis, bei pakomentuokite, į ką ypatingai reikia atkreipti dėmesį.</i>		
		PPT
VAIKAS	<i>Vaiko tyrimas ir vertinimas</i>	
	<i>Vaiko konsultavimas</i>	
	Teikiamos rekomendacijos <i>vai- kui</i>	
ŠEIMA	<i>Šeimos situacijos vertinimas</i>	
	<i>Šeimos konsultavimas</i>	
	Teikiamos rekomendacijos <i>šei- mai</i>	
PEDAGOGAI/ SPECIALISTAI	<i>Pedagogų konsultavimas</i>	
	Teikiamos rekomendacijos <i>peda- gogams</i>	

Matrica
(5 formu)

1/9

ANKETNR	FORMA	DE_PE_VA	DE_PE_TS	DE_PE_PE	DE_PS_VA	DE_PS_TS	DE_PS_PE
1	5	0	0	0	0	0	0
2	5	0	0	0	0	0	0
3	5	0	0	0	0	0	0
4	5	0	0	0	0	0	3
5	5	0	0	0	0	0	0
6	5	0	1	1	0	1	0
7	5	0	0	0	0	0	0
8	5	0	0	0	0	0	4
9	5	0	0	0	0	0	0
10	5	0	0	0	0	0	0
11	5	0	0	0	0	0	0
12	5	0	0	0	0	0	0
13	5	0	0	0	0	0	0
14	5	0	0	0	0	0	0
15	5	0	0	0	0	0	0
16	5	0	0	0	0	0	0
17	5	0	0	0	0	0	0
18	5	0	0	0	0	0	0
19	5	0	0	5	0	0	1
20	5	0	0	1	0	0	0
21	5	0	0	0	0	0	0
22	5	0	0	0	0	0	0
23	5	0	0	0	0	0	0
24	5	0	0	0	0	0	0
25	5	0	0	0	0	0	0
26	5	0	0	0	0	0	0
27	5	0	0	2	0	0	0
28	5	0	0	0	0	0	0
29	5	0	0	0	0	0	0
30	5	0	0	0	0	0	0
31	5	0	0	0	0	0	0
32	5	0	0	0	0	0	0
33	5	0	0	0	0	0	0
34	5	0	0	0	0	0	0
35	5	0	0	2	0	0	0
36	5	0	0	2	0	0	0
37	5	0	0	1	0	0	0
38	5	0	0	0	0	0	0
39	5	0	0	0	0	0	0
40	5	0	0	0	0	0	0
41	5	0	0	0	0	0	0
42	5	0	0	0	0	0	0
43	5	0	0	0	0	0	0
44	5	0	0	0	0	0	0
45	5	0	0	1	0	0	0
46	5	0	0	0	0	0	0
47	5	0	0	0	0	0	0
48	5	0	0	0	0	0	0

49	5	0	0	0	0	0	0
50	5	0	0	0	0	0	0
51	5	0	0	0	0	0	0
52	5	0	0	1	0	0	0
53	5	0	0	0	0	0	0
54	5	0	0	0	0	0	0
55	5	0	0	0	0	0	0
56	5	0	0	0	0	0	0
57	5	0	0	0	0	1	0
58	5	0	0	0	0	0	0
59	5	0	0	0	0	0	0
60	5	0	0	0	0	0	0
61	5	0	0	0	0	0	0
62	5	0	1	1	0	0	0
63	5	0	1	1	0	0	0
64	5	0	1	1	0	1	0
65	5	0	1	1	0	1	0
66	5	0	0	0	0	0	0
67	5	0	0	0	0	0	0
68	5	0	0	4	0	0	0
69	5	0	0	0	0	0	0
70	5	0	0	0	0	0	0
71	5	0	0	0	0	0	0
72	5	0	0	0	0	0	1
73	5	0	0	0	0	0	0
74	5	0	0	0	0	0	0
75	5	0	0	0	0	0	0
76	5	0	0	0	0	0	0
77	5	0	0	0	0	0	0
78	5	0	0	0	0	0	0
79	5	0	0	1	0	0	0
80	5	0	0	0	0	0	0
81	5	0	0	2	0	0	0
82	5	0	0	0	0	0	0
83	5	0	0	0	0	0	0
84	5	0	0	0	0	0	0
85	5	0	0	0	0	0	0
86	5	0	0	1	0	0	0
87	5	0	0	1	0	0	0
88	5	0	0	0	0	0	0
89	5	0	0	0	0	0	0
90	5	0	0	0	0	0	0
91	5	0	0	0	0	0	0
92	5	0	0	0	0	0	0
93	5	0	0	0	0	0	0
94	5	0	0	0	0	0	0
95	5	0	0	0	0	0	0
96	5	0	0	0	0	2	0
97	5	0	0	0	0	0	0
98	5	0	0	0	0	0	0
99	5	0	0	0	0	0	0
100	5	0	0	0	0	0	0
101	5	0	0	0	0	0	0
102	5	0	0	0	0	0	0

103	5	0	0	0	0	0	0
104	5	0	0	0	0	0	0
105	5	0	0	0	0	0	0
106	5	0	0	0	0	0	0
107	5	0	0	0	0	0	0
108	5	0	0	0	0	0	0
109	5	0	0	0	0	0	0
110	5	0	0	0	0	0	0
111	5	0	0	0	0	0	0
112	5	0	0	0	0	0	0
113	5	0	0	0	0	0	0
114	5	0	0	0	0	0	0
115	5	0	0	0	0	0	0
116	5	0	0	0	0	0	0
117	5	0	0	0	0	0	0
118	5	0	0	0	0	0	0
119	5	0	0	0	0	0	0
	DE_SO_VA	DE_SO_TS	DE_SO_PE	FO_PE_VA	FO_PE_TS	FO_PE_PE	FO_PS_VA
1	0	0	0	0	0	1	0
2	0	0	0	0	0	1	0
3	0	0	0	0	0	1	0
4	0	0	0	0	0	1	0
5	0	0	0	0	0	1	0
6	0	0	0	1	0	2	0
7	0	0	0	2	0	2	0
8	0	0	0	1	0	1	1
9	0	0	0	2	0	2	0
10	0	0	0	1	0	2	0
11	0	0	0	1	0	3	0
12	0	0	0	1	0	2	0
13	0	0	0	1	1	3	0
14	0	0	0	1	0	2	0
15	0	0	0	1	0	2	0
16	0	0	0	1	0	1	0
17	0	0	0	1	0	1	1
18	0	0	0	1	0	1	1
19	0	0	0	2	0	1	0
20	0	0	0	1	0	2	0
21	0	0	0	1	0	2	0
22	0	0	0	1	0	2	0
23	0	0	0	1	0	2	0
24	0	0	0	1	0	2	0
25	0	0	0	0	0	2	0
26	0	0	0	0	0	0	0
27	0	0	0	1	0	2	0
28	0	0	0	1	0	2	0
29	0	0	0	1	0	1	0
30	0	0	0	1	0	2	0
31	0	0	0	1	0	1	0
32	0	0	0	1	0	2	0
33	0	0	0	1	0	1	0
34	0	0	0	1	0	1	0
35	0	0	0	0	0	1	0
36	0	0	0	1	0	1	0

37	0	0	0	0	0	1	0
38	0	0	0	0	0	2	0
39	0	0	0	1	0	2	0
40	0	0	0	1	0	2	0
41	0	0	0	1	0	2	0
42	0	0	0	1	0	2	0
43	0	0	0	1	1	1	0
44	0	0	0	1	1	1	0
45	0	0	0	1	1	1	0
46	0	0	0	1	0	1	0
47	0	0	0	1	0	2	0
48	0	0	0	2	0	1	0
49	0	0	0	1	0	2	1
50	0	0	0	1	0	2	0
51	0	0	0	1	0	2	0
52	0	0	0	1	0	1	0
53	0	0	0	1	0	2	0
54	0	0	0	1	0	2	0
55	0	0	0	1	0	1	0
56	0	0	0	1	0	1	0
57	0	0	0	1	0	1	0
58	0	0	0	1	0	2	0
59	0	0	0	1	0	1	0
60	0	0	0	1	0	1	0
61	0	0	0	1	0	2	0
62	0	0	0	0	0	2	0
63	0	0	0	1	0	2	0
64	0	0	0	1	0	2	0
65	0	0	0	1	0	2	0
66	0	0	0	1	0	2	0
67	0	0	0	1	0	2	1
68	0	0	0	1	0	1	1
69	0	0	0	1	1	1	0
70	0	0	0	1	0	2	0
71	0	0	0	1	0	1	0
72	0	0	0	0	0	1	0
73	0	0	0	1	0	1	0
74	0	0	0	0	0	1	0
75	0	0	0	1	0	1	0
76	0	0	0	1	0	1	0
77	0	0	0	1	0	1	0
78	0	0	0	1	0	1	0
79	0	0	0	0	0	2	0
80	0	0	0	2	0	1	1
81	0	0	0	1	0	2	0
82	0	0	0	1	0	1	0
83	0	0	0	1	0	1	0
84	0	0	0	1	0	1	0
85	0	0	0	1	0	1	0
86	0	0	0	1	0	2	0
87	0	0	0	0	0	1	0
88	0	0	0	1	0	1	0
89	0	0	0	1	0	2	0
90	0	0	0	1	0	2	0

91	0	0	0	1	0	1	0
92	0	0	0	1	0	2	0
93	0	0	0	2	0	2	1
94	0	0	0	1	0	2	1
95	0	0	0	1	0	2	1
96	0	0	0	1	0	2	0
97	0	0	0	1	1	2	1
98	0	0	0	1	0	2	1
99	0	0	0	1	0	2	0
100	0	0	0	1	0	2	1
101	0	0	0	1	0	3	1
102	0	0	0	1	0	1	0
103	0	0	0	0	0	1	0
104	0	0	0	0	0	1	0
105	0	0	0	1	0	1	0
106	0	0	0	1	0	1	0
107	0	0	0	1	0	3	0
108	0	0	0	0	0	1	0
109	0	0	0	1	0	1	0
110	0	0	0	1	0	1	1
111	0	0	0	1	0	1	0
112	0	0	0	1	0	1	0
113	0	0	0	1	1	1	0
114	0	0	0	1	1	1	1
115	0	0	0	1	0	2	0
116	0	0	0	1	0	2	0
117	0	0	0	1	0	1	0
118	0	0	0	1	0	1	1
119	0	0	0	1	0	1	0
	FO PS S	FO PS E	FO SO A	FO SO S	FO SO E	LUK_VAIK	LUK_TEV
1	0	0	0	0	0	0	0
2	0	0	0	0	0	0	0
3	0	0	0	0	0	0	0
4	0	0	0	0	0	0	0
5	0	0	0	0	0	0	0
6	0	0	0	0	0	0	0
7	0	0	0	0	0	0	0
8	0	0	0	1	0	0	0
9	0	0	0	1	0	0	0
10	0	0	0	0	0	0	0
11	0	0	0	0	0	0	0
12	0	0	0	0	0	0	0
13	0	0	0	0	0	0	0
14	0	0	0	0	0	0	0
15	0	0	0	0	0	0	0
16	0	0	0	0	0	0	0
17	0	0	0	0	0	0	0
18	0	0	0	0	0	0	0
19	0	0	0	0	0	0	0
20	0	0	0	0	0	0	0
21	0	0	0	0	0	0	0
22	0	0	0	0	0	0	0
23	0	0	0	0	0	0	0
24	0	0	0	0	0	0	0

25	0	0	0	0	0	0	0
26	0	0	0	0	0	0	0
27	0	0	0	0	0	0	0
28	0	0	0	0	0	0	0
29	0	0	0	0	0	0	0
30	0	0	0	0	0	0	0
31	0	0	0	0	0	0	0
32	0	0	0	0	0	0	0
33	0	0	0	0	0	0	0
34	0	0	0	0	0	0	0
35	0	0	0	0	0	0	0
36	0	0	0	0	0	0	0
37	0	0	0	0	0	0	0
38	0	0	0	0	0	0	0
39	0	0	0	0	0	0	0
40	0	0	0	0	0	0	0
41	0	0	0	0	0	0	0
42	0	0	0	0	0	0	0
43	0	0	0	0	0	0	0
44	0	0	0	0	0	0	0
45	0	0	0	0	0	0	0
46	0	0	1	0	0	0	0
47	0	0	0	0	0	0	0
48	0	0	0	0	0	0	0
49	0	0	0	0	0	0	0
50	0	0	0	0	0	0	0
51	0	0	1	0	0	0	0
52	0	0	1	0	0	0	0
53	0	0	1	0	0	0	0
54	0	0	0	0	0	0	0
55	0	0	0	0	0	0	0
56	0	0	0	0	0	0	0
57	0	0	0	0	0	0	0
58	0	0	0	0	0	0	0
59	0	0	0	0	0	0	0
60	0	0	0	0	0	0	0
61	0	0	0	0	0	0	0
62	0	0	0	0	0	0	0
63	0	0	0	0	0	0	0
64	0	0	0	0	0	0	0
65	0	0	0	0	0	0	0
66	0	0	0	0	0	0	0
67	0	0	0	0	0	0	0
68	0	0	0	0	0	0	0
69	0	0	0	0	0	0	0
70	0	0	0	0	0	0	0
71	0	0	0	0	0	0	0
72	1	0	0	0	0	0	0
73	0	0	0	0	0	0	0
74	0	0	0	0	0	0	0
75	0	0	0	0	0	0	0
76	0	0	1	0	0	0	0
77	0	0	0	0	0	0	0
78	0	0	1	0	0	0	0

79	0	0	0	0	0	0	0
80	0	0	0	1	0	0	0
81	0	0	1	0	0	0	0
82	0	0	1	0	0	0	0
83	0	0	0	0	0	0	0
84	0	0	0	0	0	0	0
85	0	0	0	0	0	0	0
86	0	0	0	0	0	0	0
87	0	0	0	0	0	0	0
88	0	0	0	0	0	0	0
89	0	0	0	0	0	0	0
90	0	0	0	0	0	0	0
91	0	0	1	0	0	0	0
92	0	0	0	0	0	0	0
93	0	0	1	0	0	0	0
94	0	0	1	0	0	0	0
95	0	0	0	0	0	0	0
96	0	0	0	0	0	0	0
97	0	0	0	0	0	0	0
98	0	0	0	0	0	0	0
99	0	0	0	0	0	0	0
100	0	0	0	0	0	0	0
101	1	0	1	0	0	0	0
102	0	0	0	0	0	0	0
103	0	0	0	0	0	0	0
104	0	0	0	0	0	0	0
105	0	0	0	0	0	0	0
106	0	0	0	0	0	0	0
107	0	0	0	0	0	0	0
108	0	0	0	0	0	0	0
109	0	0	0	0	0	0	0
110	0	0	0	0	0	0	0
111	0	0	0	0	0	0	0
112	0	0	0	0	0	0	0
113	0	0	0	0	0	0	0
114	0	0	0	0	0	0	0
115	0	0	0	0	0	0	0
116	0	0	0	0	0	0	0
117	0	0	0	0	0	0	0
118	0	0	0	0	0	0	0
119	0	0	0	0	0	0	0
	LUK_PED	VER_SUTR	VER_GAL				
1	0	19	5				
2	0	36	15				
3	0	25	18				
4	0	34	24				
5	0	18	15				
6	0	45	5				
7	0	49	27				
8	0	39	11				
9	1	53	11				
10	0	65	15				
11	0	33	21				
12	0	28	14				

13	0	35	20
14	0	28	4
15	0	41	5
16	0	35	6
17	0	25	19
18	0	4	0
19	1	49	8
20	0	10	2
21	0	16	3
22	0	10	5
23	0	18	3
24	0	17	8
25	0	20	14
26	0	6	32
27	0	69	13
28	0	38	39
29	0	55	13
30	0	31	18
31	0	9	14
32	0	43	28
33	0	48	20
34	0	50	21
35	0	17	5
36	0	35	1
37	0	28	17
38	0	25	3
39	0	13	13
40	0	17	18
41	0	30	14
42	0	23	13
43	0	17	0
44	0	8	1
45	0	18	11
46	0	25	10
47	0	30	14
48	0	17	11
49	0	18	1
50	0	18	6
51	0	13	5
52	0	37	19
53	0	44	22
54	0	23	1
55	0	35	4
56	0	28	9
57	0	29	11
58	0	36	6
59	0	33	26
60	0	46	21
61	0	40	19
62	0	29	5
63	0	19	15
64	0	37	8
65	0	40	10
66	0	58	21

67	0	32	35
68	0	47	34
69	0	68	36
70	0	80	24
71	0	35	19
72	0	45	23
73	0	76	15
74	0	45	13
75	0	42	8
76	0	39	24
77	0	35	20
78	0	29	22
79	0	27	25
80	0	35	33
81	0	36	25
82	0	48	19
83	0	43	23
84	0	49	18
85	0	41	29
86	0	51	15
87	0	39	17
88	0	21	6
89	0	31	12
90	0	21	4
91	0	30	2
92	0	57	21
93	0	61	2
94	0	65	15
95	0	60	31
96	0	46	30
97	0	57	19
98	0	45	26
99	0	52	14
100	0	58	19
101	0	55	10
102	0	25	29
103	0	45	17
104	0	38	19
105	0	35	24
106	0	37	19
107	0	23	14
108	0	20	9
109	0	22	6
110	0	43	24
111	0	50	13
112	0	29	18
113	0	27	26
114	0	41	19
115	0	39	25
116	0	46	48
117	0	70	24
118	0	56	19
119	0	60	29

Statistiniai duomenys

Vertinamoji informacija

1 lentelė

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Sum	Mean
VER_SUTR	119	4	80	4294	36,08
VER_GAL	119	0	48	1886	15,85
Valid N (listwise)	119				

2 lentelė

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
VER_SUTR	36,08	15,880	119
VER_GAL	15,85	9,542	119

3 lentelė

VER_SUTR

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 4	1	,8	,8	,8
6	1	,8	,8	1,7
8	1	,8	,8	2,5
9	1	,8	,8	3,4
10	2	1,7	1,7	5,0
13	2	1,7	1,7	6,7
16	1	,8	,8	7,6
17	5	4,2	4,2	11,8
18	5	4,2	4,2	16,0
19	2	1,7	1,7	17,6
20	2	1,7	1,7	19,3
21	2	1,7	1,7	21,0
22	1	,8	,8	21,8
23	3	2,5	2,5	24,4
25	5	4,2	4,2	28,6
27	2	1,7	1,7	30,3
28	4	3,4	3,4	33,6
29	4	3,4	3,4	37,0
30	3	2,5	2,5	39,5
31	2	1,7	1,7	41,2
32	1	,8	,8	42,0
33	2	1,7	1,7	43,7
34	1	,8	,8	44,5
35	8	6,7	6,7	51,3
36	3	2,5	2,5	53,8

37	3	2,5	2,5	56,3
38	2	1,7	1,7	58,0
39	4	3,4	3,4	61,3
40	2	1,7	1,7	63,0
41	3	2,5	2,5	65,5
42	1	,8	,8	66,4
43	3	2,5	2,5	68,9
44	1	,8	,8	69,7
45	5	4,2	4,2	73,9
46	3	2,5	2,5	76,5
47	1	,8	,8	77,3
48	2	1,7	1,7	79,0
49	3	2,5	2,5	81,5
50	2	1,7	1,7	83,2
51	1	,8	,8	84,0
52	1	,8	,8	84,9
53	1	,8	,8	85,7
55	2	1,7	1,7	87,4
56	1	,8	,8	88,2
57	2	1,7	1,7	89,9
58	2	1,7	1,7	91,6
60	2	1,7	1,7	93,3
61	1	,8	,8	94,1
65	2	1,7	1,7	95,8
68	1	,8	,8	96,6
69	1	,8	,8	97,5
70	1	,8	,8	98,3
76	1	,8	,8	99,2
80	1	,8	,8	100,0
Total	119	100,0	100,0	

VER_GAL

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	2	1,7	1,7	1,7
	1	4	3,4	3,4	5,0
	2	3	2,5	2,5	7,6
	3	3	2,5	2,5	10,1
	4	3	2,5	2,5	12,6
	5	7	5,9	5,9	18,5
	6	5	4,2	4,2	22,7
	8	4	3,4	3,4	26,1
	9	2	1,7	1,7	27,7
	10	3	2,5	2,5	30,3
	11	5	4,2	4,2	34,5
	12	1	,8	,8	35,3
	13	6	5,0	5,0	40,3
	14	7	5,9	5,9	46,2
	15	7	5,9	5,9	52,1
	17	3	2,5	2,5	54,6
	18	5	4,2	4,2	58,8
	19	11	9,2	9,2	68,1
	20	3	2,5	2,5	70,6
	21	5	4,2	4,2	74,8
	22	2	1,7	1,7	76,5
	23	2	1,7	1,7	78,2
	24	6	5,0	5,0	83,2
	25	3	2,5	2,5	85,7
	26	3	2,5	2,5	88,2
	27	1	,8	,8	89,1
	28	1	,8	,8	89,9
	29	3	2,5	2,5	92,4
	30	1	,8	,8	93,3
	31	1	,8	,8	94,1
	32	1	,8	,8	95,0
	33	1	,8	,8	95,8
	34	1	,8	,8	96,6
	35	1	,8	,8	97,5
	36	1	,8	,8	98,3
	39	1	,8	,8	99,2
	48	1	,8	,8	100,0
	Total	119	100,0	100,0	

Rekomendacinė informacija

5 lentelė

DE_PE_VA

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	119	100,0	100,0	100,0

6 lentelė

DE_PE_TS

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	114	95,8	95,8	95,8
	1	5	4,2	4,2	100,0
	Total	119	100,0	100,0	

7 lentelė

DE_PE_PE

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	101	84,9	84,9	84,9
	1	12	10,1	10,1	95,0
	2	4	3,4	3,4	98,3
	4	1	,8	,8	99,2
	5	1	,8	,8	100,0
	Total	119	100,0	100,0	

8 lentelė

DE_PS_VA

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	119	100,0	100,0	100,0

9 lentelė

DE_PS_TS

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	114	95,8	95,8	95,8
	1	4	3,4	3,4	99,2
	2	1	,8	,8	100,0
	Total	119	100,0	100,0	

10 lentelė

DE_PS_PE

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	115	96,6	96,6	96,6
1	2	1,7	1,7	98,3
3	1	,8	,8	99,2
4	1	,8	,8	100,0
Total	119	100,0	100,0	

11 lentelė

DE_SO_VA

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	119	100,0	100,0	100,0

12 lentelė

DE_SO_TS

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	119	100,0	100,0	100,0

13 lentelė

DE_SO_PE

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	119	100,0	100,0	100,0

14 lentelė

FO_PE_VA

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	18	15,1	15,1	15,1
1	95	79,8	79,8	95,0
2	6	5,0	5,0	100,0
Total	119	100,0	100,0	

15 lentelė

FO_PE_TS

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	111	93,3	93,3	93,3
1	8	6,7	6,7	100,0
Total	119	100,0	100,0	

16 lentelė

FO_PE_PE

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	1	,8	,8	,8
1	61	51,3	51,3	52,1
2	53	44,5	44,5	96,6
3	4	3,4	3,4	100,0
Total	119	100,0	100,0	

17 lentelė

FO_PS_VA

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	102	85,7	85,7	85,7
1	17	14,3	14,3	100,0
Total	119	100,0	100,0	

18 lentelė

FO_PS_TS

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	117	98,3	98,3	98,3
1	2	1,7	1,7	100,0
Total	119	100,0	100,0	

19 lentelė

FO_PS_PE

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	119	100,0	100,0	100,0

20 lentelė

FO_SO_VA

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	107	89,9	89,9	89,9
	1	12	10,1	10,1	100,0
	Total	119	100,0	100,0	

21 lentelė

FO_SO_TS

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	116	97,5	97,5	97,5
	1	3	2,5	2,5	100,0
	Total	119	100,0	100,0	

22 lentelė

FO_SO_PE

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	119	100,0	100,0	100,0

